Ҳақсевар, она юрт, мангу бўл обод!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

Вилоят ижтимоий-сиёсий газетаси ♦ TOŞKENT HAQIQATI

1928 йил 11 декабрда асос солинган • 1995 йил 13 сентябрь, чоршанба • № 72 (10.748) • Эркин нархда сотилади

Ҳосил-95

ПАХТА ТЕРИМИ БОШЛАНДИ

кеча Янгийўл тумани пахтакорлари йиллик режанинг 1,5 фоизидан ортиқ пахта топширдилар. Вилоят бўйича эса бу кўрсаткич 1 фоиздан ошди

ЯНГИЙЎЛ туманида ҳам биринчи ҳосил карвони йўлга чиқди. Давлат қабул пунктига дастлабки тонна қимматли саноат хом ашёси топширилди.

Ана шу воқеага бағишланиб Янгийўл пахта заводида ўтказилган йиғилишда бу йилги пахта ҳосилини ўз вақтида нес-нобуд қилмай йиғиштириб олиш юзасидан туманнинг барча аҳолисига қарата мурожаатнома қабул этилиб, ялпи сафарбарлик эълон қилинди.

Ҳосил карвонида салмоқли улуши билан қатнашган «Тинчлик» жамоа хўжалиги пахтакорлари яхши меҳнат қилиб, 940 гектар майдонда мўл ва эртанги ҳосил етиштирдилар. Улар бу йил гектаридан 27 центнердан хирмон кўтариб, ялпи ҳосил миқдорини 2490 тоннага етказишга аҳд қилишган.

Туманда қўл теримига биринчилардан бўлиб киришган бу жамоада машина теримига ҳам пухта ҳозирлик кўрилди. Мавжуд 12 та пахта териш машинаси мавсумга тўла шай.

Вилоятимизнинг бошқа туманларида ҳам қўл терими оммавий суръатда бошланиб кетди. Бугун-эрта терим агрегатлари ҳам далага чиқади.

СУРАТЛАРДА: 1. «Тинчлик» жамоа хўжалигининг 3-бригадаси хирмонида. Бригада бошлиғи А.Мирахматов (чапдан), жамоа хўжалиги раиси З.Зоидов ва илғор теримчи М.Нурхўжаевалар ҳосил чўғидан мамнунлар. 2. Янгийўл пахта заводи янги ҳосилни қайта ишлашга киришди. Корхона директори Илҳом Қозоқбоев (чапда) ва бош муҳандис Бекзод Турсуновлар Англиянинг Ливерпуль шаҳрига жўнатилаётган пахта тойларини кўздан кечирмоқдалар.

А.МАЛЬЦЕВ ва Р.ГАЛИЕВ олган суратлар.

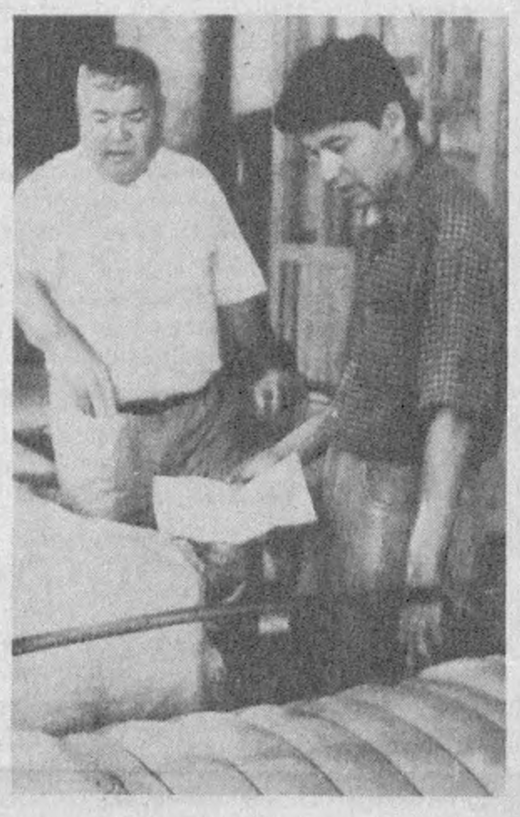

«ОҚ ОЛТИН» ХИРМОНИГА

Вилоят туманларида пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида 1995 йил 12 сентябргача бўлган

МАЪЛУМОТ

(режага нисбатан фоиз ҳисобида)

Биринчи устун — туманлар, иккинчи устун — бир кунда, учинчи устун — мавсум бошидан буён.

Янгийўл	1.54	4,68
Бекобод	1,53	3,29
Чиноз	1,00	3,22
Оққўрғон	1,14	2,68
Пискент	0,74	2,28
Ўртачирчиқ	1,14	2,11
Бўка	1,01	2,10
Қуйичирчиқ	0,41	1,20
Юқоричирчиқ	0,12	0,30
Вилоят бўйича	1,00	2,40

Пахтакорнинг дил сўзлари

ҚАДР ТОПДИК

Республикамиз деҳқонлари ҳукуматимизнинг пахта харид нархларини яна ошириш, хўжаликлар ҳисобида қоладиган пахта ҳажмини кўпайтириш ҳақидаги қарорини мамнуният билан кутиб олдилар. Бу ғамхўрликка жавобан вилоятимиз пахтакорлари 1995 йилда давлатга 280 минг тонна пахта етказиб бериш учун курашмоқдалар. Ҳозирги кунда пахтазорларда ана шунга яраша мўл ва эртанги ҳосил етиштирилди. Бугун далаларда йиғим-терим мавсуми бошланиб кетди.

Менинг касбим пахтакор. Кўп йиллардан бери пахтачилик бригадасини бошқариб келаман. Пудрат асосида ишлаймиз. Ҳар йили режа ва мажбуриятларимизни ошириб адо этиб келамиз. Бу йил ҳам 120 гектарлик пахта майдонидан 35 центнердан хирмон кўтаришни ният қилганмиз. Ҳозир далаларимизда жамғарилган ҳосил чўғи ана шунга яраша, десам янглишмайман.

Мен шу ўринда биз деҳқонларни бахт, иқболга мушарраф этган истиқлолимиз ҳақида дилимдагиларни айтмоқчиман. Мустақиллик шарофати билан ўз эркимизга эришдик. Қонуний ҳақ-ҳуқуқларимиз тикланди. Меҳнатимизга яраша рағбат олаяпмиз. Ҳукуматимиз дала меҳнаткашларига катта имкониятлар яратиб бермоқда. Энди ҳақиқий мол-мулк, ер эгаси бўла бошладик. Бундай ғамхўрликни доимо қадрига етишимиз, эъзозлашимиз керак. Унинг бош омили — эл-юртга ҳалол ва фидойи меҳнат билан садоқат кўрсатишдир. Бригадамиз аъзолари билан шунга ҳаракат қилаяпмиз.

1995 йилда ҳам ишни эрта баҳордан пухта ташкил этдик. Яхши тайёрланган майдонларга чигит апрель ойи бошларидаёқ экиб бўлинди. Қатор ораларига ишлов беришни эрта бошладик. Яганани ўз вақтида сифатли ўтказдик. Карталарда мўлжалдаги кўчат сақлаб қолинди. Парвариш вақтида агротехника талабларига қатъий риоя қилиш, илғор тажрибаларни амалда қўллаш ўз самарасини берди. Маромида озиқлантирилиб, сув ичган ғўза ниҳоллари май ойи охирларига бориб бир текис гулга кирди.

Июль ойи ўрталарида ҳар туп ғўзада 13-14 та ҳосил шохи ва 3-4 та бўлиқ кўсак санаш мумкин эди. Ўшанда даламизда бўлган ўзаро текшириш бригадаси аъзолари ишимиздан қаноат ҳосил қилишди. Танлаб чеканка ўтказаётганимизни кўриб, жуда мақбул топишди.

Мана бугун далаларимизда ўзгача тароват. Лўппи-лўппи бўлиб очилган пахтамиз кўзни қувонтиради. Бу йил ҳосилимиз 15-20 кун эртаги. Қўл теримига ҳам эрта тушиб кетдик.

Хуллас, ҳамма гап одамнинг ўзига, унинг меҳнатига боғлиқ. Ерга берсанг, ер ҳам беради. Табиат қонуни ўзи шунақа, Деҳқоннинг меҳнат заҳмати, унинг ерга берган меҳр кўри алоҳида салмоққа эга. Республикамиз ҳукумати ҳам ана шуни ҳисобга олиб пахтакорларимиз турмуш-турмушига астойдил қайишмоқда. Ҳар йили пахтанинг харид нархлари оширилмоқда, ҳосилни йиғиб териб олишда катта имтиёзлар яратиб берилмоқда. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 25 июлдаги «1995 йилда пахта йиғим-терим мавсумини ўтказишнинг ташкилий-иқтисодий чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори бунга яна бир мисолдир. Қарорга кўра бу йилги пахта ҳосилининг харид нархлари пахта толасининг жаҳон улгуржи нархларининг камида 60 фоизини ташкил этишдан келиб чиқиб белгиланди. Топшириқни бажарган хўжаликлар ихтиёрида энди барча пахта харид ҳажмининг 40 фоизигача бўлган қисми қолдирилади. Пахта толасига давлат буюртмаси эса, 60 фоизгача пасайтирилди.

Ҳукуматимизнинг янги пахта йиғим-терими мавсуми олдидан қабул қилган бу қарори дала меҳнаткашлари, аввало, пахтакорларимиз ҳақидаги яна бир катта ғамхўрликдир.

Й. СОТТИБОЕВ,
Ўртачирчиқ туманидаги «Гулистон» жамоа хўжалигининг бригада бошлиғи.

Вилоят ҳаёти: воқеалар, хабарлар, янгиликлар. ✪ Вилоят ҳаёти: воқеалар, хабарлар, янгиликлар. ✪ Вилоят ҳаёти: воқеалар, хабарлар, янгиликлар.

БЕКОБОДНИНГ ЛАГАН ВА КОСАЛАРИ

«Бекободцемент» ҳиссадорлик жамияти таркибида сопол идишлар тайёрлаш цехи ишга тушди. Бу ерда ўрнатилган 2 та дастгоҳни «Цементтаъмир» жамоаси тайёрлади. Комбинатда узоқ йиллар давомида ишлаган меҳнат фахрийси Абдумажид Абдуқодиров қолиплар тайёрлаб бермоқда. Сопол идишлар учун ишлатиладиган хом ашё кон цехи ҳудудидан ташиб келтирилаётир. Бундан ташқари сополбоп қизғиш тупроқ Бекобод шаҳар ҳудудидан топилгани ҳам харажатларни бирмунча камайтиришга имкон беряпти.

Миллий коса, лаган, гулдон, қумғон ва бошқа шу сингари маҳсулотларни ишлаб чиқаришга ихтисослаштирилган цех ҳар 12 соатда 100 дона маҳсулот тайёрлаш қувватига эга. Кулолчилар келгусида цехни янада кенгайтириш, тайёр маҳсулотларни ҳамдўстлик давлатларига чиқаришни ҳам кўзда тутмоқдалар.

А.АШУРОВ.

Ўртачирчиқ туманида

БОЗОР ИШ БОШЛАДИ, ГАЗ ЁҚИЛДИ

Туманда аҳолига қулайлик яратиш мақсадида режалаштирилган кўпгина қурилишлар ниҳоясига етди. Хусусан, Туябўғиз қўрғонида шинамгина бозор фойдаланишга топширилиб, унинг атрофи ободонлаштирилди.

Акмал Икромов номли жамоа хўжалигининг Уйшун қишлоғи ҳамда ТИИИМСХ ўқув хўжалигининг Охунбобоев номли бўлимида истиқомат қилувчи хонадонлар соҳиблари биринчи бор табиий газдан фойдалана бошладилар.

Куни кеча туманнинг қатор хўжаликларида миллий усулда қад кўтараётган кўплаб дўконлар ҳам очилди.

ҲЕЧ КИМ ЧЕТДА ҚОЛМАЙДИ

Ўртачирчиқ тумани ҳокимлигида пахта йиғим-терими мавсуми бошланиши муносабати билан қишлоқ оқсоқоллари, участка милиция нозирлари, мутахассислар ва фаолларнинг йиғилиши бўлиб ўтди. Унда туман ҳокими Қ. Деҳқонбоев шу куннинг муҳим вазифалари ҳақида гапирди.

— Туманимизда пахта йиғим-терими оммавий бошланиб кетди, — деди у. — Давлатга пахта топшириш режасини 15 октябргача бажаришни ният қилиб турибмиз. Бунинг учун энг аввало жойларда ташкилотчилик ва сафарбарлик ишларини изчил йўлга қўйишимиз зарур. Аҳоли осойишталигини таъминлаш, интизомни мустаҳкамлаш, ҳар қандай жиноий кўринишларга қарши кураш оқсоқолларимиз, милиция ходимлари зиммасига катта масъулият юклайди.

Туманда махсус штаб фаолият кўрсата бошлади. Фаоллар турли хўжаликларга масъул қилиб бириктилди.

Йиғилишда пахта йиғим-терими қатнашчиларига савдо, маиший хизмат, техника ёрдами кўрсатиш, ўт ўчириш хизмати ва давлат назоратини кучайтириш юзасидан аниқ вазифалар белгилаб олинди.

У. ҲАМИДОВ.

«АЭРОПОРТ» КАФЕДРАСИ ОЧИЛДИ

РЕСПУБЛИКА Олий таълим вазирлиги ва «Ўзбекистон Ҳаво йўллари» миллий авиакомпанияси ўзаро ҳамкорликда Тошкент автомобиль йўллари олийгоҳида «Аэропорт» кафедрасини очдилар. Шу кунгача мамлактимизда иккита ихтисослашган Олий ўқув юрти — Тошкент авиация институти ва Жиззах авиация олий ҳарбий билим юрти фаолият кўрасатаётганди. Эндиликда эса уларнинг ёнига Тошкент автомобиль йўллари иститути ҳам қўшилди. Бу ерда аэропортлар ва бошқа иншоотларни лойиҳалайдиган, қурадиган ва улардан фойдаланадиган мухандислар етишиб чиқади. Кафедра шунингдек йўловчи ва юк ташийдиган ҳаво кемаларининг учиши хавфсизлигини таъминлайдиган илмий ходимларни тайёрлаш билан ҳам шуғулланади.

Т.СУННАТОВ.

ЭНДИ «ШАМПАН» ЎЗИМИЗДАН

«ПАРКЕНТШАРБАТ» ҳиссадорлик жамиятида ишлаб чиқариш ҳажмини кўпайтириш учун катта имкониятлар бор. Асосий маҳсулот шампан шарбати тайёрлаш учун зарур хом ашё ҳисобланган турли навли ширин-шакар узум туманда катта ҳажмда етиштирилади. Фақат уни қайта ишлайдиган янги қувватлар керак эди. Шу мақсадда чет эллик фирмаларга мурожаат қилишга тўғри келди. Тез орада шерик ҳам топилди. Москвадаги «Шампан» корхонаси ёрдамга келди. У билан биргаликда «Ўзбекистон — Россия — Паркент — шампан» қўшма корхонаси очилди.

— Қўшма корхонамизда иш икки сменада ташкил этилди. Бу 50 нафарга яқин паркентликларнинг иш билан таъминлаш имконини берди, — дейди қўшма корхона раиси Довул ака Муллажонов. — Корхона тўла қувват билан ишласа йилига халқимизга 3 миллиондан зиёд шиша шампан виноси тортиқ қилинади. Маҳсулотимизни республиканинг ички бозорида, шунингдек МДҲ давлатларида сотамиз. Йил охиригача эса ками билан 300 минг шиша шундай шароб ишлаб чиқаришни режалаштирганмиз.

• *Суратларда: қўшма корхона иш жараёни ва маҳсулотларидан намуналар. Д. АҲМАД суратлари.*

ҚИШЛОҚДА НОН ЗАВОДИ

Қибрай туманидаги «Маданият» жамоа хўжалигининг «Тараққий» қишлоғида Россиянинг «Дока хлеб» фирмасининг ускуналари билан жиҳозланган нон заводи ишга туширилди. Бу ерда ҳар куни бир тонна нон ва нон маҳсулотлари ёпилмоқда.

ЎзА.

* * *

Юқоричирчиқ туманидаги Аҳмад Яссавий номли жамоа хўжалиги ишбилармони Й. Йўлдошев қишлоқда янги нонвойхона очди. Тандирдан узилган нонлар тўйимлилиги, бозордан анча арзонлиги билан харидорларга манзур бўлмоқда.

И. ХОЛТУРСУНОВ.

Вилоят ҳаёти: воқеалар, хабарлар, янгиликлар. ✪ Вилоят ҳаёти: воқеалар, хабарлар, янгиликлар. ✪ Вилоят ҳаёти: воқеалар, хабарлар, янгиликлар.

ҚУТЛУҒ ТЎЙ ТАРАДДУДИ

11 сентябрь куни буюк бобомиз соҳибқирон Амир Темур таваллудининг 660 йиллигига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш республика ташкилот қўмитасининг навбатдаги йиғилиши бўлди. Уни республика Бош вазирининг ўринбосари С.Саидқосимов бошқарди.

Йиғилишда келгуси йилнинг кузида нишонланадиган юбилей тадбирларига тайёргарликнинг бориши, хусусан, Амир Темур ҳаёти ва фаолияти тўғрисидаги бирламчи ёзма асарларни чоп этиш, у ҳақда махсус илмий-оммабоп китоб тайёрлаш, пойтахтимизда музей барпо қилиш, халқаро илмий анжуман ўтказиш каби масалалар муҳокама этилди. Мажлисда иштирок этган тегишли вазирлик, қўмита ва идоралар раҳбарлари, таниқли олимлар, тарихчилар, адиблар амалга оширилиши лозим бўлган ишлар тўғрисида фикр-мулоҳаза билдирдилар.

Буюк соҳибқироннинг таваллуди тўйи тобора яқинлашиб келаётгани, унга пухта тайёргарлик кўриш лозимлиги таъкидланди ва бу борадаги зарур вазифалар белгилаб олинди.

(ЎзА).

АМИР ТЕМУР ТЎҒРИСИДА РОМАН

Таниқли тарихчи олим Б. Аҳмедов буюк саркарда ва давлат арбоби Амир Темурга бағишланган тарихий романини ёзиб тугатди. Китоб Амир Темурни яхши билган тарихчи олимлар — Низомиддин Шомий, Шарафиддин Али Яздий, Ибн Арабшоҳ, Мирхонд, Хондамир каби алломаларнинг асарлари, соҳибқироннинг Франция, Англия, Туркия ва Венеция ҳукмдорлари билан ёзишмалари, шунингдек, бобокалонимиз тўғрисида битилган кўпгина бошқа манбааларни таҳлил этиш асосида ёзилган.

(ЎзА).

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ
1995 йил 13 сентябрь № 72 (10.748)

Тошкент Давлат университети 75 ёшда

ИЛМ-ФАН ВА МАЪРИФАТ БЕШИГИ

Мамлакатимиз халқ хўжалигига минг-минглаб етук мутахассислар тайёрлаб берган катта дорилфунунимиз — Тошкент Давлат университети ўзининг 75 йиллигини нишонламоқда

УНИНГ таржимаи ҳоли бой тарихга эга. 1917 йил ноябрь ойида бўлиб ўтган Шўроларнинг III-ўлка қурултойида қабул қилинган қарорларидан бири Тошкентда университет очиш тўғрисида эди. 1918 йил 9 мартда университетни очиш тўғрисидаги қарорнинг ижросига киришилди.

1918 йил 5 апрелда ташкилий комиссия аъзолари ҳамда университетда ишлаш учун танлаб олинган ўқитувчилар ва Олий ўқув юрти очилишидан манфаатдор бўлган барча кишиларнинг йиғилиши бўлиб, унда Туркистон халқ университети ректорлигига доцент А. В. Попов, 5 та факультет деканлари демократик асосда сайландилар. Шу тариқа Туркистон халқ университетининг адабиёт, фалсафа, иқтисод, қишлоқ хўжалиги факультетларида 23-25 апрелдан ҳарбий фанлар — математика ва техника факультетларидан 9 майдан машғулотлар бошланиб кетди.

Туркистон Халқ университети ўз фаолиятини оёққа қўйиш, ўқув-педагогика фаолиятини такомиллаштириб бориш билан бир вақтда, маълум муддат давомида ўлкадаги халқ таълимининг ягона олий босқичи ва йирик илмий педагогика марказига айланди. Унинг ўзбекча «Халқ дорилфунуни» ва русча «Народний университет» газеталари чиқиб турди.

Туркистон халқ университетини давлат мақомидаги олий ўқув юртига айлантириш масаласи халқ маорифи фаолларининг 1918 йил июнда бўлиб ўтган Бутунтуркистон қурултойида алоҳида муҳокама этилиб, махсус қарор қабул қилинди. 1919 йил халқ университети ҳаётида бурилиш йили бўлди. Шу ўқув йилидан бошлаб талабалар сони бошқа шаҳарлардан келган талабалар ҳисобига кўпайиб борди. Шу тарзда давлат университети ташкил топди. Бироқ унинг том маънодаги замонавий университетга айланишга ҳали бор эди. Унинг ана шу замонавий ташкил этилиши 1920 йил сентябрида тўла шаклланди. Университетни ташкил этиш тўғрисида декрет эълон қилинди.

1920 йил кузида университетда тиббиёт, физика-математика, ижтимоиёт, иқтисод, техника, тарих, филология ва ишчи факультетлари иш олиб борди. Ана шундан буён университет йилма-йил камол топиб, унинг факультетлари ёнига янги-янги факультетлар қўшилди. Шу тариқа у республикамиз илм фанининг катта зиёхонасига айланди.

Ана шу йиллар мобайнида барча факультетлардаги миллий гуруҳларда ўқиш ва ўқитиш ишлари муваффақиятли борди. Юксак илмий малакали профессор-ўқитувчилар миллий таркиби ҳам тобора ошаверди. Университетда Т. Қори Ниёзий, А. Шамсиев, Т. Саримсоқов, Т. Зохидов, Ш. Толипов, Х. Усмонов ва бошқа қатор олимлар маҳаллий кадрларни тайёрлашда алоҳида куч-ғайрат ва малака кўрсатиб ишладилар. Олимлар физика, математика, химия, фанлари бўйича катта илмий ютуқларни қўлга киритдилар. О. Содиқов, С. Сирожиддинов, Х. Рустамов, М. Азимов, Ш. Толипов, К. Ахмедов, Ю. Тошпўлатов, А. Муртазоев каби машҳур илм-фан ташкилотчиларининг меҳнати ўша йиллардаёқ қадрини топди.

Университет 80-йиллардан сўнг янада кенгайди. Дорилфунун бағрида камолга етган олимлар ишлари жаҳон миқёсида кенг танилди. Ўз соҳасининг йирик мутахассиси ҳисобланган академик С.Сирожиддинов кўзга кўринган олим сифатида Бернулли номидаги математика — статистика ва эҳтимоллик назарияси бўйича халқаро жамият аъзоси қилиб сайланди. Унинг шогирдлари орасида математик олимлар — ЎзФА мухбир аъзолари Т. А. Азларов, Ш. Фармонов, М. Ғафуров, И. Бадалбоев, Б. Абдалимовлар номи ҳам жаҳон олимлари орасида таниқли бўлиб қолди.

Янги-янги факультетлар ҳисобига кенгайган ТошДУнинг 133 та кафедрасида 1993-1994 ўқув йилида 1500 га яқин профессор— ўқитувчилар фаолият кўрсатди. Шулардан 20 киши Ўзбекистон Фанлар академиясининг академиги ва мухбир аъзоси, 150 га яқини фан доктори ва профессорлар, 900 га яқин фан номзоди — доцентлар, 24 киши Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби, 20 киши Ўзбекистонда хизмат кўрсатган геолог, халқ маорифи ходими, маданият ходимларидир.

1994 йил ТошДУ нинг халқаро миқёсда алоқаларини янада мустаҳкамлаш йили бўлди. ТошДУ олимлари жаҳоннинг энг нуфузли олий ўқув юртлари уюштирган халқаро анжуманларда маърузалар билан чиқиб, Ўзбекистон фанининг ютуқларини намойиш этдилар. ТошДУ олимларининг илмий изланишлари икки йўналишда табиий фанлар (механика, математика, физика, кимё, геология, биология тупроқшунослик, география); ижтимоий фанлар (физология, фалсафа, тарих, журналистика, иқтисодиёт, ҳуқуқшунослик) соҳаларида олиб борилмоқда. Бу икки соҳа олимлари барча илмий изланишларни дунёдаги энг нуфузли илмдаргоҳлари билан ҳамкорликда амалга оширишни, уларнинг кўмаги, тажрибалари билан бойитишни ўз олдиларига мақсад қилиб қўйганлар.

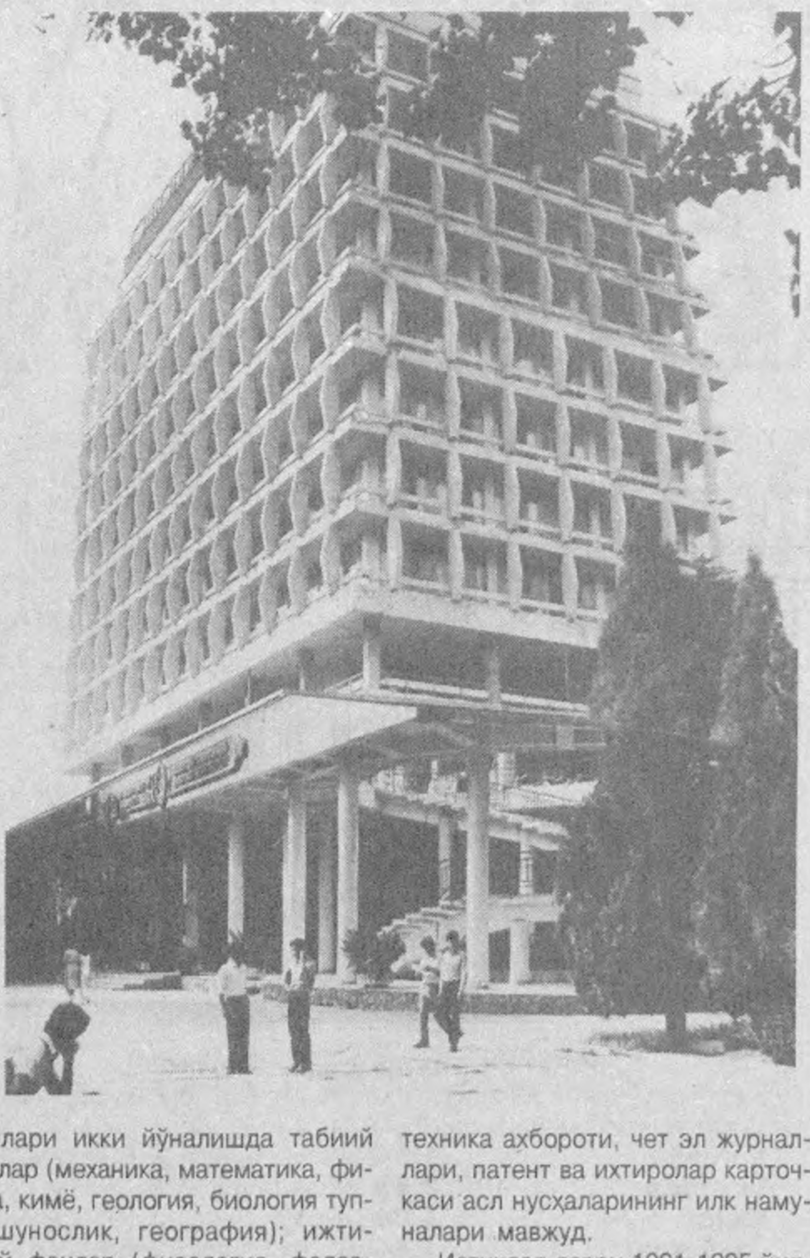

Ҳозир ТошДУда 21 ихтисослик бўйича докторантлар, 101 иқтисосликда аспирантлар тайёрланмоқда. Диссертациялар ҳимояси учун 12 та ҳисоблашган илмий кенгаш бўлиб, унинг 7 тасида 12 ихтисослик бўйича докторлик, 5 тасида 14 ихтисослик бўйича номзодлик унвони берилади. Илмий тадқиқотларни расмийлаштириш ва ҳаётга тадбиқ этиш учун ТошДУ да илмий техника ахбороти, чет эл журналлари, патент ва ихтиролар карточкаси асл нусҳаларининг илк намуналари мавжуд.

Истиқлол даври 1991-1995 йилларда ТошДУ профессор-ўқитувчилари, илм-фан ва тарбия ишлари билан жиддий шуғулланиб, мустақил республикамиз гуллабяшнаши, фан ва маданият ривожига муносиб ҳисса қўшмоқдалар. Хулоса қилиб айтганда, дорилфунун илмий-педагогика жамоаси мустақилликни мустаҳкамлаш талабларига ҳар томонлама жавоб бера оладиган, фан ва маданиятнинг халқаро андозаларига муносиб, элим-юртим деб яшайдиган мутахассислар тайёрлаш йўлида хормай-толмай хизмат қилаверади. Жамоа бутун куч-ғайратини, фаолиятини республикамиз илмфани равнақига бағишлайверади.

С. УМИРОВ,
ТошДУ доценти.

«ФАВВОРА» ЧАШМАЛАРИ

Қўшма корхоналар... Улар ҳам мустақиллигимиз шарофати ва меваси. Яқин-яқингача корхоналарнинг бундай турларини барпо этиш тўғрисида гапирсак ҳеч ким ишонмасди. Ваҳоланки, у айниқса, ҳозирги бозор муносабатларига ўтиш даврида катта аҳамият касб этмоқда. Чунки, чет эллик шериклар билан қўшма корхоналар барпо этишнинг анчагина афзалликлари бор эканлигини ҳаётнинг ўзи кўрсатиб турипти.

Аввало, шу йўл билан чет эл сармоядорлари маблағларини қайта тикланаётган иқтисодиётимизни ривожлантиришга жалб қиламиз, бунинг оқибатида илғор ва замонавий ишлаб чиқариш технологиялари жорий қилиниб, маҳсулот сифати сезиларли даражада ортади ва рақобатбардошлиги ошади. Демак, шу йўл билан тайёрланган маҳсулотларни жаҳон бозорига ҳам чиқариш мумкин бўлади. Иккинчидан ва энг муҳими, мамлакатнинг ички истеъмол бозорини тўлдиришга ҳисса қўшади. Янги ишчи ўринларининг вужудга келишини айтмайсизми! Қисқаси бу жуда тўғри йўлдир.

Бунинг моҳиятини чуқур англаган республикамизда хорижий шериклар билан биргаликда қўшма корхоналар ташкил этиш учун жуда қулай имкониятлар яратиб беріляпти. Қулай шароитларнинг муҳайё қилингани учун ҳам корхоналар сони йил сайин ортиб бормоқда.

Статистик маълумотларга қараганда, мустақиллигимизнинг тўрт йиллик байрами арафасида биргина вилоятимизда барпо этилган ва рўйхатга олинган бундай қўшма корхоналар сони етмиш бештага яқинлашиб қолди. Улар сафига яқинда қўшилган янги учта корхонанинг бири бизнинг «Фаввора» корхонамиздир.

Исми жисмига монанд қўшма корхонамизнинг барпо этилишига бозор иқтисодиёти асос солди, деб бемалол айтиш мумкин. Сир эмас, бозор муносабатларига ўтиш ҳамма ишлаб чиқариш жамоалари учун осон бўлмаяпти. Бир вақтлар турдош корхоналар ўртасида йўлга қўйилган иқтисодий алоқаларнинг сусайиши ҳар бир меҳнат жамоаси олдига янги муаммоларни кўндаланг қилиб қўйди. Айни пайтда Республикамиз бўйлаб амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотлар, корхоналар ва ташкилотлар мустақиллигининг кучайиши, уларнинг эркин ҳаракат қилишлари учун йўлнинг очиб берилиши катта имконият берди.

> **ФАКТ ВА РАҚАМЛАР**
>
> Вилоятда мустақиллик шарофати билан қўшма корхоналар кўпайиб, улар фаолиятида ижобий ўзгаришлар кўзга ташланмоқда. Ҳозиргача рўйхатга олинган бундай корхоналар сони 73 тага етди. Уларнинг ярмига яқини истеъмол бозори учун ишламоқда. Шу йилнинг ўтган етти ойида қўшма корхоналар бажарган иш ва хизмат деярли уч юз йигирма олти миллион сўмни ташкил этди.

Жамоамиз ҳам корхонанинг мавқеини тиклаш учун қатор тадбирларни амалга оширишга киришди. Биз анъанавий маҳсулотларимиз — боғдорчилик-узумчилик учун машина-механизмлар тайёрлашдаги беқарорликни бартараф этишга киришар эканмиз, маҳсулотларнинг янги, харидоргир, тез фурсатда фойда келтирадиган турларини ишлаб чиқаришга ҳаракат қилдик. Бунинг учун бозордаги аҳвол, қандай маҳсулотга талаб катта эканлигини ўргандик. Ниҳоят замонавий насослар ишлаб чиқаришни ўзлаштиришни афзал кўрдик ва бунинг учун шериклар қидира бошладик. Бундай шерик ҳам тез топила қолди. У Чехиянинг «Кунз граница» ҳиссадорлик жамияти эди. Унинг вакиллари заводимизга келиб, бу ердаги шароитлар ва имкониятлар билан танишдилар. Ҳар томонлама ҳисоб-китоб қилиб кўрилди. Икки ўртада янги маҳсулот — насос ишлаб чиқарувчи қўшма корхона барпо этиш ҳақида шартнома тузилиб, унда икки томоннинг вазифалари аниқ белгиланди. Таъсисчи бирлашмамиз бўлди.

Қўшма корхонанинг ишга тушганига ҳам салкам ўн ой бўлиб қолди. Насосларимизга харидорлар кўп. Ўтган йили ишлаб чиқарилган марказдан қочирма бундай насослар тез сотилди. Шуни ҳисобга олиб уни бу йил тайёрлашни ўтган йилгига нисбатан ўн бараварга яқин кўпайтиришни режалаштирдик ва белгиланган маррага тобора яқинлашмоқдамиз. Янги маҳсулотимизнинг аксарият қисмларини ўзимизда тайёрлаяпмиз. Қатор бутлов буюмларни Чехиядан олиб турибмиз. Насослар дўконлар орқали халқ истеъмол моллари сифатида сотилмоқда. Унга аҳоли ўртасида ҳам талаб катта.

Бундай насослар, асосан, фермерлар учун мўлжалланган. Улар ёрдамида дала ҳовлиларни, томорқаларни, унча катта бўлмаган ҳар қандай экин майдонларини суғориш мумкин. Бундан ташқари, талабномалар бўлса насосларни нефть, мойлар, кимёвий эмульсияларни ҳайдаш ва бошқа шу каби ишларда фойдаланиш учун мослаштириб ҳам берамиз. Вақти келиб бу қўшма корхона бирлашмамизнинг етакчи ишлаб чиқариш бўлинмаларидан бири бўлиб қолади. Шундай умид қилишимизга асосимиз бор. Ҳа, «Фаввора» чашмалари кўпайиб бораверади.

М. ОЗОТОВ,
«Ўзбекистон боғдорчилик-узумчилик машинасозлиги заводи» ишлаб чиқариш бирлашмасининг бош директори.

БИЗ ТАДБИРКОРЛАРГА ЖАҲОН ЭШИГИНИ ОЧАМИЗ

дейди Тошкентдаги амалий алоқалар маркази раҳбари Ш. ОХУНЖОНОВ

Дарвоқе, шу кунларда ташкил топганининг бир йиллиги нишонланаётган ушбу марказ қисқа муддатда бир қатор арзирли тадбирларни амалга оширди. Марказ ўнлаб тадбиркорларни, шу жумладан Тошкент вилоятидан қатор ишбилармонларни Оврупога жўнатди, чет эллик ишбилармон-тадбиркорлар билан ҳамкорликни йўлга қўйиб хайрли ишлар қилди. Хориждан келган мутахассислар маҳаллий тадбиркорлар ҳузурига бориб амалий маслаҳатларини беришди. Бизнингча, бу ташкилотни ҳар бир тадбиркор билиши керак. Шу мақсадда амалий алоқалар марказининг бош директори Шухрат Мухторович ОХУНЖОНОВ билан суҳбатлашдик.

— Шухрат Мухторович, ташкилот ва унинг тузилиши тарихи ҳақида сўзлаб берсангиз?

— Аввало шуни айтишим лозимки, амалий алоқалар маркази мустақил Ўзбекистоннинг жаҳон билан кенг йўлга қўйган дўстона халқаро алоқалари мевасидир. У Оврупартенариат дастури асосида иш олиб боради. Оврупартенариат 1987 йилда Оврупо комиссияси томонидан ҳудудий ва тадбиркорлик сиёсати негизи асосида ташкил топган. У кам ривожланган ҳудудларга кичик ва ўрта бизнесни жалб этган ҳолда шерикларнинг амалий муносабатларини ривожлантириш ва рағбатлантириш мақсадида ишлаб чиқилган.

Барча фирмалар маҳсулотларини сотиш, алмаштиришни бирдан йўлга қўйиб юбора олмайдилар. Кўпгина кичик ва ўрта фирмаларнинг бу борада тажрибалари етишмайди. Кўпинча муваффақиятга эришиш учун биринчи қадам бошқа мамлакатлардан шерик топиш билан бошланади. Бундай фаолиятга ёрдам бериш учун Оврупартенариат Овруподаги барча фирмалар раҳбарларини бир йилда икки марта бирон шаҳарда учраштиради.

> ***Кичик ва ўрта бизнесга кенг йўл***

Дастур кўп фирмаларга ҳудудий ва миллий чегаралардан чиқиб, ўз имкониятларига кенг кўламда баҳо олишга ёрдам беради. Бу усул бизнеснинг бутун стратегиясини руҳлантириб юборди, рақобат оламига чуқур назар солиш ва шерикчилик қилиш учун кўплаб технологик, тижорат ва молиявий битимларнинг тузилишига сабаб бўлди. Юқорида айтилганлардан кўриниб турибдики, марказни барпо этишдан мақсад Ўзбекистонда кичик ва ўрта корхоналарни ривожлантириш ва уларни жаҳон бозорига олиб чиқишдир. Бу хайрли ишни пул маблағлари билан Оврупо ташкилоти таъминлайди.

— Бу ҳаракатларда ўзбекистонликларнинг, шу жумладан, Тошкент вилояти ўрта ва кичик бизнесменларининг иштироки қандай бўлаяпти?

— Ўтган йили Польшанинг Гданьск шаҳрида уч минг нафардан кўп оврупалик тадбиркорлар йиғилишди. Унда республикамиздан 17 киши қатнашди. Улар орасида пойтахт вилояти вакили ҳам бор эди. Шу йилнинг апрель ойида Германиянинг Дортмунд шаҳрида бўлиб ўтган бундай тадбирда мамлакатимиздан 23 киши иштирок этди. Шу йилнинг ноябрь ойида Португалиянинг Лиссабон шаҳрида Оврупартенариатнинг навбатдаги сессияси бўлади ва унга жаҳондаги 50 дан ортиқ давлатларнинг етакчи ўрта ва кичик тадбиркорлари келишади. Бу факт Оврупартенариат мазкур тадбирининг ниҳоятда эътиборлилиги ва муҳимлигини исбот этиб турипти. Бу жаҳон миқёсидаги анжуманда Ўзбекистондан 20 нафар атрофидаги тадбиркорнинг иштирок этиши мўлжалланган. Кези келганда шуни ҳам айтиш керакки, мамлакатимиздан бу учрашувга бораётган вакилларга қатор қулайликлар, енгилликлар яратиб берилади. Масалан, йўл ҳақи, сессия кунларидаги ҳаражатлар Оврупартенариат томонидан тўланади.

Ҳозирги суҳбатдан фойдаланиб, қуйидагиларни айтмоқчи эдим. Ишлайман, изланаман, халқаро бозорга чиқаман деган тадбиркорлар бизга мурожаат этсин. Улар учун эшигимиз доим очиқ. Қўлимиздан келган ёрдамни аямаймиз.

— Марказга мурожаат қилган тадбиркорларнинг чет элга чиқиши, умуман хорижий ишбилармон ва шериклар билан алоқа ўрнатиши қандай тартибда амалга оширилади. Бу масала кўпчиликни қизиқтириши табиий...

— Шубҳасиз, юқорида таъкидлаганимиздек, Оврупартенариатнинг бир йилда икки марта сессияси ўтказилади. Тадбиркор мурожаат этгандан сўнг унинг амалий ишлари кўриб чиқилади. Ишлаб чиқариш юзасидан барча маълумотлар тўпланади ва улар Оврупартенариатга юборилади, уларнинг орасидан энг арзирли дастур муаллифларига сессияга бориш учун йўлланма берилади. У қатнашчилар каталогига киритилиб, беш тилда нашр этилади. Оврупартенариат сессияси бошланмасидан бир неча ой олдин 80.000 нусҳада кўпайтирилиб, 50 дан ортиқ мамлакатга тарқатилади. Оврупартенариат вакиллари бўлган мамлакатларда миллий маслаҳатчилар мос шерикларни топиш йўлида реклама қиладилар, манфаатдор томонларни учрашувларга тайёрлайдилар. Фирмалар олдиндан каталог ёрдамида кимлар билан учрашишни режалаштириб оладилар.

Тадбиркор шу каталогдан жой олиб мос шерик топиб биргаликда иш бошлаб юборса айни муддао бўлади. Бизнинг саъй-ҳаракатларимиз шунга қаратилган, ишимиз мазмуни, моҳияти ҳам асосан шундан иборат. Шу йўл билан жаҳон бозорига тезроқ чиқиш мумкин. Алоқа ўрнатиб олинса ишлар аста-секин юришиб кетади. Дортмунд шаҳрида ўтказилган Оврупартенариат сессиясида иштирок этган «Истал» илмий-ишлаб чиқариш фирмаси директори Зоҳид Толибжонов баҳордан бери икки марта Данияга бориб келди. Данияликлар шу кунларда Тошкентдалар. «Истал»да ҳамкорлик ишларини олиб бормоқдалар. Бундай мисолларни яна келтириш мумкин.

Шуни ҳам таъкидлаш керакки, бизга мурожаат этган тадбиркорлар кичик ва ўрта корхоналарни ривожлантириш юзасидан жаҳон тажрибалари билан ошно бўлиши мумкин. Бой кутубхонамиз бор. Хориждан келган тўрт нафар билимдон, тажрибали маслаҳатчилар истаган саволларга жавоб бериш билан бирга, бизнес олами сир-асрорларидан хабардор қиладилар. Етарли компьютерга эгамиз. Электрон почта ишлай бошлади. Кўпайтириш техникаси ва бошқа асбоб-ускуналар бор. Халқаро телефон мавжуд. Айниқса барча Оврупо мамлакатлари фирмалари экспорт-импорт каталоглари ҳар бир тадбиркор учун қизиқарли бўлса крак. Агар ўзингизга мосини топсангиз марказ шеригингизни топиб беришга кўмаклашади.

— Суҳбатда марказ фаолиятини кенг қиррали дедингиз, уни қандай тасаввур қилиш мумкин?

— Албатта, ҳаммасини айтиш қийин. Айрим мисолларни келтираман, холос. Масалан, марказ ўзбекистонлик кичик ва ўрта корхоналар раҳбарларини МҲМ учун янги дастур юзасидан Оврупога иш тажрибасини ўрганиш ўқувига таклиф этади. Дастурнинг асосий мақсади кичик ва ўрта корхоналар раҳбарларига бошқарувнинг ғарб тизимини ўргатиш. Бунда ўқув билан бирга тегишли фирмаларга олиб борилади ва ишлаб чиқариш услублари, тажрибалари амалда кўрсатилади.

Мустақил ҳамдўстлик мамлакатларига техник ёрдам кўрсатиш (МТЕК) дастури юзасидан марказ унга аъзо бўлган ташкилотлар ва мижозлар учун илғор тажрибани эгаллаш имконини яратади. Истеъфога чиққан менежер ва мутахассис катта экспертлар Оврупо тармоғига бирлашганлар. Қилни қирқ ёрадиган билимдон, тажрибали бундай кишиларни марказ икки ҳафтадан олти ҳафтагача чақириб олиб келиши мумкин. Бунда ҳам имтиёзлар яратилади. Маслаҳатчиларга маош берилмайди. Оврупо иттифоқи ҳисобидан келадилар, фақатгина Ўзбекистондаги яшаш ва транспорт харажатларинигина қабул қилган томон тўлайди.

Яна бир мисол. Ўзбекистондаги Исроил элчихонаси республика тадбиркорлари вакилларини Москвада июнь ойида ўтказилган «Исроил-95» миллий кўргазмасига таклиф этди. Сафар амалий алоқалар маркази томонидан мувофиқлаштирилиб 12 тадбиркор борди. Иштирокчилар Исроилнинг 50 фирмаси билан мулоқотда бўлдилар. Ўзбекистонлик беш фирма шерик топиб шартномаларга имзо чекди. Яқинда Хасково савдо-саноат палатаси ва амалий алоқалар марказимиз ўртасида ҳамкорлик ҳақида битим тузилди.

Биз Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги, Ташқи ишлар вазирлиги, Давлатмулкқўмитаси, бизнес жамғармаси, Тадбиркорлар уюшмаси, Тадбиркор хотин-қизлар ассоциацияси каби нуфузли ташкилотлар билан яқин алоқа ўрнатганмиз, ҳамкорликда тадбирлар тузганмиз ва ишбилармонликни ривожлантириш юзасидан вилоятларга чиқиб ишлар олиб бораяпмиз.

Яқинда Оврупартенариатда бўлган ҳисоботда Ўзбекистон амалий алоқалар марказининг бир йиллик фаолияти ижобий баҳоланди ва бу ташкилот фаолияти яна 1,5 йилга узайтирилди. Бу, аввало, марказ жамоасининг меҳнатига берилган катта баҳо бўлса, иккинчидан республика тадбиркорларига катта имконият ҳамдир. Улар марказимиз имкониятларидан қанча кўп фойдаланишса биз шунча хурсанд бўлар эдик. Фурсатдан фойдаланиб, уларни биз билан ҳамкорликка яна бир бор даъват этамиз. Давр талаби, бозор иқтисодиёти тақозоси бўлган тадбиркорлик, айниқса, унинг ўрта ва кичик шакли ривожланишига оз бўлса ҳам ҳисса қўшсак деймиз. Бу билан Ўзбекистоннинг келажакда буюк давлат бўлишини таъминлаш юзасидан олиб борилаётган умумхалқ ишидаги улушимиз бўлар эди.

Суҳбатдош Б. ПЎЛАТОВ.

КИ НОМИ БУНЁДСЕН...

ёҳуд мамлакатимизда илк марта ўтказилган кўрик хусусида

РЕСПУБЛИКА меъморлар уюшмасидаги «23-30 август кунлари Тошкент вилоятининг шу йилда амалга оширилган энг яхши лойиҳа ва қурилишлари биринчи кўрик-танлов ғолиблари ишларининг кўргазмаси» деган эълонга кўзимиз тушди. Демак кўрик-танлов аллақачон бўлиб ўтган. Ким ғолиб? Мақсад нима? Хуллас, бир қатор саволларга жавоб ахтариб Тошкент вилоят бош меъмори Адиб УМАРОВ ҳузурига бордик. Қуйида ушбу мулоқотни эътиборингизга ҳавола этмоқдамиз.

— Адиб Анварович, кўрик-танлов ўтказишга нималар сабаб бўлди?

— Мамлакатимиз мустақил тараққиёт йўлига киргач, қолаверса бозор иқтисодиётига ўтиш шароитлари тақозоси билан тадбиркорликка кенг йўл очилди. Натижада халқимиз маданий-маиший биноларни хусусий қилиб сотиб ола бошлади ёки шундай масканларни қура бошлади. Албатта, юртимизда дўконларнинг, чойхоналарнинг, кинохоналарнинг, бозорларнинг кўп бўлгани яхши. Лекин, уларни қуришда маълум бир йўналиш тутиш, тартибни сақлаш, экологияни, табиат муҳофазасини унутмаслик талаб этилади. Бундан ташқари, миллий қадриятларимиз тикланаётган ушбу дамларда ота-боболаримизнинг сирли-синоатли ҳунармандчилиги асқотмоқда. Ахир, Ўзбекистон миллий мустақил давлат сифатида ўзининг бинолари билан ҳам ажралиб туриши шарт. Шу ниятда Ургут ва Самарқанд шаҳарларига бориб миллий ҳунармандчилик сирларини ўрганиб қайтдик. Бир сўз билан айтганда янги бино қураётганларга, лойиҳачиларга ҳамда меъморларга эътибор қаратиш, уларни рағбатлантириш ва ўтмиш санъатини уйғунлаштиришга кўмаклашиш асосий мақсадимиз. Яна бир муҳим нарса шуки, миллий ҳунар билан шуғулланишни кенгроқ тарғиб қилиш.

— Қурилган, таъмирланган ёки қурилаётган бинолар давлат ҳисобига бунёд этиляптими ёки...

— Қурилишлар асосан тадбиркорлар маблағи эвазига бўляпти. Масалан, Олмалиқ шаҳар автошоҳбекати маҳорат билан тайёрланган лойиҳа бўйича қад ростлаяпти. Унинг ёнида бозор қурилиши бормоқда. Республика «Усто» ишлаб чиқариш бирлашмасининг қўли гул ганчкорлари, гулчилари пардозлаш ишларини амалга оширяптилар. Қурилишда фақатгина маҳаллий хом ашёдан фойдаланилаётганлигини ҳам таъкидлаш лозим.

Қаҳвахоналардан бири эса қайта таъмирланиб «Дока хлеб» фирма-дўконига айлантириляпти. Унда нонлар намойиш этиладиган зал, салқин ичимликлар ва музқаймоқ истеъмол қилинадиган қаҳвахона ҳам бўлади. Бу ерда хоразмлик ҳунармандлар маҳаллий усталар билан ёнма-ён меҳнат қилиб оддий тош, ғиштларни санъатга тенг даражада териб, ганчдан ўймакор нақшлар солишяпти.

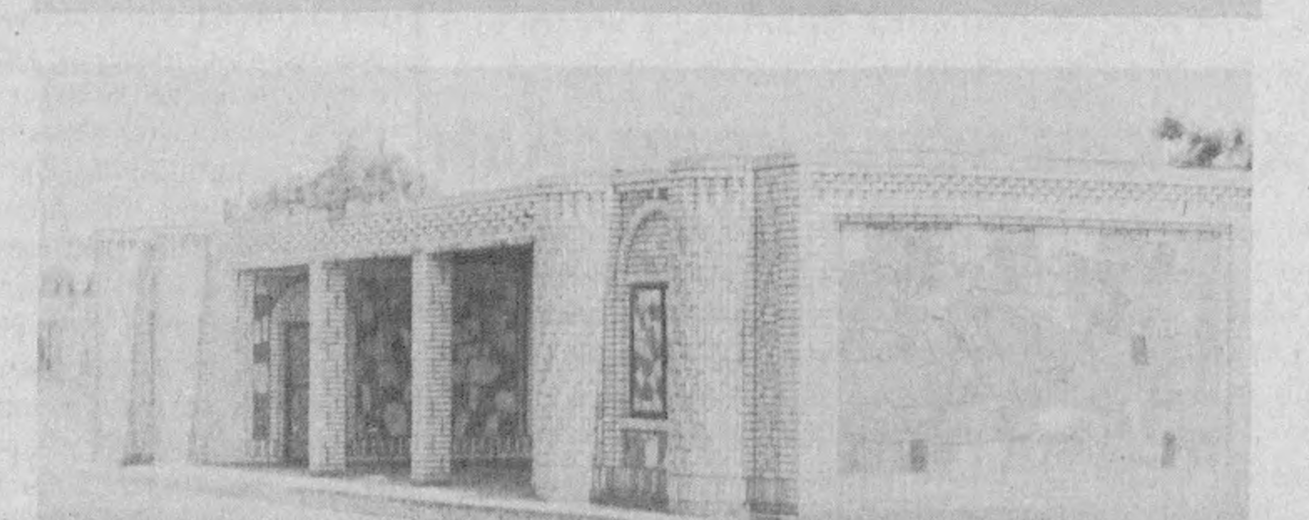

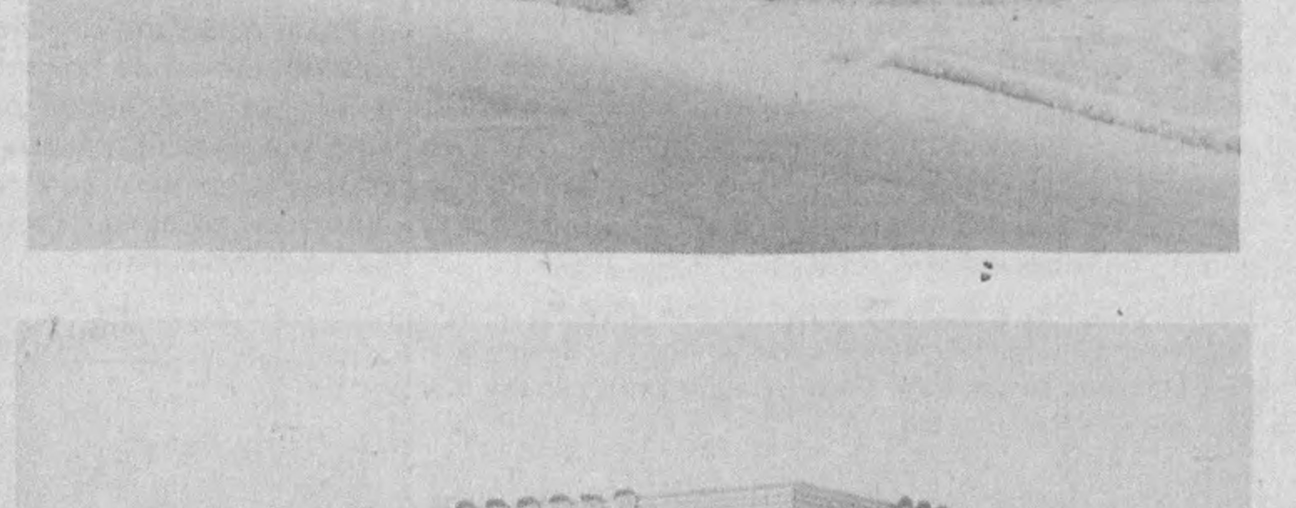

Қисқа вақт мобайнида Бўкада маиший хизмат, савдо, умумий овқатланиш корхоналари жамланган пиёдалар зонасини яратиш бўйича ғоят улкан ишлар бажарилди. Бозор ёнида савдо дўконлари, қаҳвахона, чойхона, супермаркет дўкони қад кўтарди. Биноларни безашда халқ меъморчилиги ва замонавий меъморчилик кўринишларидан усталик билан фойдаланилган.

Қибрай туман марказида қурилган чойхона, масжид, савдо дўконлари, қаҳвахоналардаги ҳам ташқи кўриниш, ҳам ичкилатифлик уйғунлашган. Айниқса, ўймакорлик санъати тасвирлари туширилган устунлар, бинонинг қоши, деворларнинг шифти ўзгача гўзаллик касб этган. Буни сўз билан англатиш ёки тушунтириш анча мушкул, фақатгина минг эшитгандан бир кўрган барибир афзал.

Янгийўлда «Хоразм» дўкон-қаҳвахонаси қад ростлади. Бу бинонинг ертўласи қаҳвахона, офисдан иборат. Бино ҳам экологик жиҳатдан, ҳам тозалик томондан пухта қурилган. Нозик ўймакорлик ҳамда ғиштларнинг қалъасимон терилганлиги натижасида салобат касб этган «Хоразм» дўконига кириб бирор нарса харид қилиш билан бирга томоша қилиш завқлироқ.

— Шундай қилиб, қайси шаҳарлар биринчи бўлди?

— Олмалиқ шаҳри биринчи, Бўка иккинчи, Қибрай тумани учинчи ва Янгийўл, Чирчиқ шаҳарлари рағбатлантирувчи мукофотларга сазовор бўлишди.

— Мукофот пули ҳам белгиланганми?

— Албатта, биринчи ўрин 100 минг сўм, иккинчи ўрин 50 минг сўм, учинчи ўрин йигирма беш минг сўм ва иккита рағбатлантирувчи мукофот беш минг сўмдан. Шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, бу кўрик-танловга вилоятимиз ҳокимлиги жуда катта эътибор қаратди. Бу эса ўз навбатида, туман ва шаҳарлар ўртасида бунёдкорлик мусобақаси бошланишига туртки берди. Худо хоҳласа, келгуси йил мустақиллигимизнинг беш йиллигида бўлажак кўрик-танлов яна ҳам ҳаяжонли ўтиши шубҳасиз.

Адиб Умаров билан суҳбатлашиб кўрик-танлов ғолиблари кўргазмага қўйган ишларни ҳам бир қур назардан кечирдик. Миллий кўринишдаги, миллий безакларга бурканган чойхоналар, дўконлар, бекатларнинг суратлари, лойиҳалар... Хилма-хил.

Ҳа, яна бир эзгулик дарахти экилди. Бу дарахт ўсиб улғайиб экилган жойига соя беради, мева ҳосили ҳадя этади.

Тўлқин ЁРҚУЛОВ.

Суратларда: (юқорида) Олмалиқ шаҳрида қурилган янги «Иссиқ нон» фирма дўкони ва янги бекатнинг кўриниши; Қибрай деҳқон бозори (пастда).

РЕСПУБЛИКАМИЗ мустақиллигининг тўрт йиллиги муносабати билан кўпгина меҳнат фидойилари ҳукуматимиз томонидан орден ва медаллар билан тақдирландилар. Улар орасида вилоятимиз вакили Паркент туманидаги «Заркент» жамоа хўжалиги бошқарувининг раиси Тожибой ака Ризаев ҳам бор.

Суратда: «Дўстлик» ордени нишондори Т.РИЗАЕВ.
А.МАЛЬЦЕВ олган сурат.

«ҚИЗИЛ ОЛМА» РАМЗИ БИЛАН

Тошкентдаги Киночилар уйида республикада «Қизил олма» дастурини амалга оширишга бағишланган матбуот конференцияси бўлиб ўтди.

Матбуот конференциясида Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлигининг бўлим бошлиғи Д. Абдуллаева, Америка халқаро ривожланиш агентлигининг Тошкентдаги вакили Д. Мэндел, АҚШнинг «Фьючерс груп» лойиҳаси маркетинг ва ривожланиш бўйича катта маслаҳатчиси Теннисон Дон Леви, Ўзбекистон «Дори-дармон» бирлашмаси раисининг ўринбосари М. Исаев, Ўзбекистон Хотин-қизлар қўмитаси раисининг ўринбосари Д. Қобулова сўзга чиқдилар. Улар мухбирларнинг саволларига батафсил жавоб бердилар.

«Қизил олма» дастури хусусий секторнинг янги ташаббуси бўйича вужудга келган. У Ўзбекистонда замонавий контрацептив дори-дармонлардан фойдаланишни янада кенгайтириш бўйича иш олиб боради. Бундан мақсад бевақт ҳомиладорликни олдини олишда ишлатиладиган дори-дармонлар ҳақида тўғри ва батафсил маълумот беришдан, мамлакатда оналар соғлиғини янада яхшилашдан иборатдир. Бу янги ташаббус Ўзбекистон Соғлиқни сақлаш вазирлиги ва СОМАРК лойиҳасининг ҳамкорликдаги саъй ҳаракати билан бошланди. Уни Американинг «Фьючерс Груп Интернейшнл» халқаро ривожланиш ва амалга ошириш агентлиги маблағ билан таъминлайди. Лойиҳа республика Соғлиқни сақлаш вазирлиги, ҳукумат тизимининг таъсирчан вакиллари гуруҳи, тиббиёт ходимлари ва тадбиркорлари томонидан қўллаб-қувватланмоқда. Уларнинг мақсади Ўзбекистонда она ва болаларнинг соғлиғини яхшилашдан иборатдир.

Бундан буён замонавий контрацептив дори-дармонларни «Қизил олма» рамзи бўлган дорихоналардан харид этиш ва улардан фойдаланиш ҳақидаги тўлиқ маълумотларни олиш мумкин.

М. ОБИДОВА.

ТЕХНИКУМНИНГ ЯРИМ АСРЛИК ТЎЙИ

«Чиноз» қишлоқ хўжалиги техникуми эллик ёшга тўлди. Ўтган даврда у катта, салмоқли йўлни босиб ўтди. Билим даргоҳини битириб чиққанлар орасида ҳозир кўплаб олимлар, малакали мутахассислар бор.

— Ўқув юртимиз 1945 йилда 4-Вревский номли давлат хўжалиги қарамоғида ташкил топганди, — дейди унинг директори А. Абдукаримов. — Дастлабки йили у 60 нафар талаба билан иш бошлади. Республикамиз қишлоқ хўжалиги учун малакали ва тажрибали мутахассисларни етиштиришда У. А. Усмонов, И. И. Кротенко, Т. Ш. Шодиев, И. А. Утяганова, П. М. Чепланова, Ҳ. А. Каримов, Р. В. Зверьева, Д. Г. Николаев каби йирик мутахассисларнинг хизмати айниқса катта бўлди.

Йиллар давомида техникум ҳаётида катта ўзгаришлар содир бўлди, янги-янги бўлимлар очилди. У пухта, малакали кадрлар тайёрлайдиган йирик ўқув масканига айланди. Барча машғулотлар хўжаликнинг бўлимларида, фермаларда ишлаб чиқариш билан узвий боғлаб ўтказиладиган бўлди, ўқиш, ўқитиш услубиятлари мунтазам такомиллашиб борди. Ярим аср мобайнида ўқув даргоҳи республика қишлоқ хўжалигига 8700 нафар етук мутахассисларни тайёрлаб берди.

Республикамиз мустақилликка эришгандан сўнг техникум ҳам ўз фаолиятини бозор иқтисоодиёти шароитга мослаб қайта қуриб олди. Билим юрти мустақил бўлиб чиқди. Шу муносабат билан ўқитувчи ва талабаларга моддий ва ижтимоий шароитлар яратиш мақсадида бир қанча тадбирлар амалга оширилди. Хўжалик ва фермерлар билан ўзаро шартнома асосида аҳоли қўлидаги молларни ҳам даволаш пунктлари очилди. Техникум қошида тажриба-хўжалик ташкил қилиш учун ер майдони ажратиладиган бўлди. Шу кунларда илм даргоҳининг 720 ўринли қўшқаватли янги биноси қад ростламоқда.

Техникум яқинда ўз юбилейини ўтказди. Бу ерда, ўқиб, касб ўрганган ва ҳозир халқ хўжалиги тармоқларида самарали меҳнат қилаётган собиқ талабалар тўпландилар. Ўзбекистон Қишлоқ хўжалиги вазирлиги, вилоят, туман ҳокимликлари, хўжаликларнинг вакиллари, билим даргоҳининг биринчи битирувчилари, самимий, илиқ сўзларини айтдилар. Техникум ёш авлодни малакали мутахассис қилиб тайёрлаш соҳасида ўз фаолиятини янада кучайтирмоқда.

Т. ЭРХЎЖАЕВ.

ИСЛОҲОТ: МУАММО ВА ЕЧИМ

КОРХОНА ҚАРЗЛАРИДАН ҚАНДАЙ ҚУТУЛЯПТИ?

Ушбу мақоланинг ёзилишига таҳририятга келган иккита шикоят хати сабаб бўлди. Қуйида ана шу хатларни айнан келтирамиз.

«Чиноз туманидаги Эски Тошкент қишлоғида яшаймиз. Асли — деҳқонмиз. Ўтган йили Янгийўл консерва заводи ҳар кило помидорни бир сўмдан олармиш, деган гапни эшитиб, томорқамдан чиққан 2430 кило ҳосилни олиб бориб топширгандим. Шундан бери орадан бир йилдан кўпроқ вақт ўтган бўлса ҳам унинг ҳақини ҳали-ҳамон ундиролмаяпмиз. Бўзчининг мокисидай Янгийўлга қатнаганимиз қатнаган. Завод раҳбарлари пулимиз йўқ, шу сабабли тайёр помидор пастасини олинглар, деб таклиф қилди. Томат бизга керак бўлмагани учун рад қилдик. Илтимос, пулимизни ундириб олишга ёрдам беринглар.

Ака-ука ФАЗЛИДДИНОВЛАР,
Чиноз тумани, Пахта қўрғони, Мелничная кўчаси, 3-уй».

«Оиламиз Олмалиқ шаҳрида яшаб, деҳқончилик қилади. Биз ўтган йилнинг августида 8 тоннага яқин помидорни Янгийўл консерва заводига топширгандик, пулини октябрь ойида оласизлар, деб жўнатишди. Айтилган вақтда борсак, ҳозир пул йўқ, декабрда келинглар, дейишди. Шундан бери бир оёғимиз Янгийўлда бўлиб қолди. Ўзингиз ўйланг, Олмалиқ билан Янгийўл орасида қатнаш осонми?..

РАМИЗОВЛАР оиласи,
Олмалиқ шаҳри, Луговая кўчаси, 13-уй».

КЕТМА-КЕТ келган иккала шикоят хатнинг мазмуни бир хил —Янгийўл шаҳридаги консерва ишлаб чиқариш заводи маъмурияти матбуот орқали махсус эълон билан чиқиб, бунга ишонган аҳоли томорқасида етиштирган помидорини корхонага олиб келгани, аммо завод раҳбарларининг ўз сўзи уддасидан чиқолмаётгани ҳақида бораради. Халқимизда мард бир сўзда туради, деган нақл бор. Кўп йиллардан бери республикада қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлаш соҳасида турдош корхоналар орасида етакчилик қилиб келган Янгийўл консерва заводи наҳотки ана шундай ночор аҳволга тушиб қолган, тўғрироғи, бозор иқтисодиётининг рақобатларига бардош беролмай, ўз қарзларини тўлолмайдиган ҳолга келиб қолган бўлса? Бунга ишониш қийин эди. Шу сабабли таомил бўйича ушбу хатларни завод раҳбарияти эътибори учун текширгани юбормай, шахсан ўзимиз бориб, у ердаги аҳвол билан атрофлича танишишга қарор қилдик.

...Ёзнинг сўнгги ойи поёнига етиб қолган бўлса ҳам консерва ишлаб чиқариш заводи дарвозасидан кираверишда помидор юкланган тиркама пирцеплар, автомашиналар турнақатор. Ҳосилини яшикларга юклаб, аравaларда олиб келган деҳқонлар ҳам кўп. Аммо улар узоқ навбат кутмай, дарвозадан пайдар-пай кириб туришибди. Бирйўла бутун бир машинадаги юкни ўлчаб олаётган икки тарозибоннинг қўли-қўлига тегмайди. Ҳамма ҳаракатда, ҳамма ишлаяпти. Ҳатто завод раҳбари Раҳим Толипов ва унинг муовини Миролим Мирсодиқов бошлиқ ҳисобчилар ҳам ҳосил топшираётганларга ўнғай бўлсин, деб нарироқда жойлашган кўп қаватли бинодан тарозилар ёнидаги мўъжазгина битта хонага кўчиб ўтишибди.

— Ҳозир мавсумнинг энг қайнаган пайти. Ҳаракат қилмасак бўлмайди,— дейди Раҳим Толипов куюнчаклик билан. Сўнг келишимиз сабабини сўради.

Ҳар иккала хатни ҳам унга тутқаздик. Директор уларни синчиклаб ўқиркан, қошлари чимирилди. Сўнг бир зум сукутга чўмиб, хаёлида нималарнингдир ҳисобини қилдида, деди:

— Ҳа, яшириб нима қиламан, чиндан ҳам топширган маҳсулоти ҳақини ололмай сарсон бўлиб юрган одамлар кўп эди. Шукур, улар энди оз қолди. Қолганлари билан ҳам ҳисоб-китобимизни тўғрилаб оляпмиз. Яқинда қарзимиздан бутунлай узилиб кетишимизга ишончим комил.

Раҳим Толипов билан узоқ суҳбатлашдик. Унинг ҳар бир оғиз гапидан қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлаш соҳасини яхши билиши, иқтисодиёт ва молия илмидан бир мутахассисчалик хабардор эканлигини сезиб олиш мумкин эди. У завод ҳаёти, ишлаб чиқариш қийинчиликлари, йўл-йўлакай дуч келинаётган муаммолар ва булар қандай ҳал қилинаётгани ҳақида чуқур мулоҳаза билан сўзлаб берди.

— Бозор иқтисодиётининг барча қийинчиликларидан чидам билан ўта оладиган, рақобатга бардошли корхонагина яшаш ҳуқуқига эга бўлади, — деди у. — Корхонамиз катта қийинчиликлар билан бўлса ҳам бозорнинг паст-баланд йўлларидан омон-эсон ўтиб оляпти. Муҳими — ғоят мураккаб шароитларда ҳам ишлашни ўрганиб олдик. Оғир пайтларда кунимизга яраган доимий шериклар орттирдик, мижозларимизни кўпайтиришга эришдик. Бизни мева ва сабзавот билан таъминлаётган хўжаликлар ҳам, деҳқон ва фермерлар ҳам буни яхши тушуниб, хом ашё билан узлуксиз таъминлашга ҳаракат қилишяпти. Бу эса ўз навбатида биз ишлаб чиқараётган маҳсулотлар миқдорига ҳам ўз таъсирини кўрсатмоқда.

Дарҳақиқат, ўтган йили 36,2 минг тонна мева ва сабзавот қабул қилиб, 2800 тонна консерва ишлаб чиқарган бўлса, бу йил камида 50 минг тонна хом ашё қабул қилиб харидорларга 3,5-4 минг тонна тайёр маҳсулот жўнатишни кўзлаб турипти. Вилоятнинг турли туманларидаги хўжаликлардан ташиб келинаётган помидор ва мева миқдори кунига ҳатто 50 тоннадан ҳам ошиб кетяпти.

Корхона хом ашё тайёрлаш салмоғини янада кўпайтириш мақсадида мавсум олдидан Бекобод, Чиноз туманларида ҳамда Зангиота туманидаги «Хасково» ва «Туркистон» жамоа хўжаликларида маҳсулот қабул қилиш пунктларини очди. Хўжаликларда транспорт етмаётгани сабабли корхона автобазаларга буюртма бериб, вилоятдаги барча туманлардан хом ашёни ташиб келишни йўлга қўйди. Барча йўл харажатларини ҳам завод ўзи зиммасига олди.

— Бу йил яна бир янгиликни жорий қилдик, — суҳбатга аралашди корхона бош ҳисобчиси Ҳимояддин Муҳиддинов. — Нақд пулимиз бўлмагани сабабли деҳқон ва фермерларнинг олиб келган маҳсулоти ҳақидан шартнома тузиб, мол айирбошлаш йўли билан узиляпмиз. Томорқасидан чиққан ҳосилини топширгани келган деҳқон маҳсулотини тарозига қўйишдан олдин дарвоза ёнидаги дўконга кириб, у ерга айирбошлаш учун қўйилган озиқ-овқат ва бошқа турдаги молларни кўздан кечиради. Дўкон пештахталарига эса ун ва гуручдан тортиб, шифер ва прессланган фанергача, пахта ёғидан тортиб автомашинанинг эҳтиёт қисмларигача қўйилган. Шу моллардан ўзига кераклигини танлагач, ҳисобхонага кириб, ўзаро шартномани расмийлаштиради-да, топширган маҳсулоти ҳақига яраша рўзғорига керакли молларни олиб кетаверади. Деҳқон бу билан икки томонлама ютади. Биринчидан, харид учун бозорга бориш ташвишидан қутулса, завод дўконидан бозорга нисбатан арзон нархда мол олади.

— Биз бу ишга яхши кунимиздан қўл урганимиз йўқ, албатта,— Раҳим Толипов суҳбатга аралашди, — илгари ишлаб чиқарилган жами маҳсулотнинг саксон фоиздан кўпроқ қисмини Россия, Қозоғистон ва Украинага нақд пулга сотардик. Энди мижозларнинг ҳам қўли қисқалик қилиб қоляпти. Улар ҳам мол айирбошлаш йўлига ўтишди. Нақд маблағ бўлмагани, тайёр маҳсулотларни МДҲдаги давлатларга мавоза йўли билан сотаётганлигимиз сабабли шундай қиляпмиз.

Консерва заводи бу йил етказиб берган маҳсулоти ҳисобидан Россиядаги шерикларидан 5 тонна сариёғ, 8 тонна спагетти-макарон, 100 тонна ун, 10 тонна қорабуғдой; Қозоғистондан эса ўз эҳтиёжи учун 300 тонна оқ тунука варақларини олди. Озиқ-овқат ва қурилиш материаллари тўлалигича деҳқонларга келтирган маҳсулотлари эвазига бериляпти.

— Уларнинг нархи қандай, бозордагидан арзонми? — сўраймиз Ҳ. Муҳиддиновдан.

Бош ҳисобчи жавоб ўрнига айирбошлаш учун дўконга чиқарилган маҳсулотларнинг рўйҳатини кўрсатади. Унда ҳар бир маҳсулот қаторига дўкондаги ва бозор нархи ёзиб қўйилганди. Жумладан, ҳар бир килограмм гуручнинг баҳоси — 7 сўм 86 тийин, қорабуғдой — 21 сўм, ўқувчилар дафтари — 3 сўм 95 тийин, пахта ёғи 21 сўм, шифер 47 сўм ва ҳоказо. Уларнинг барчаси ҳам бозор нархидан 10 — 15 фоиз арзон эди.

— Деҳқонлар буларни олишга рози бўлишяптими?— яна қизиқиб сўраймиз.

— Бўлмаса-чи, — Ҳ. Муҳиддинов энди қалин дафтарни очиб кўрсатди. Булар шу куни помидор келтирган кишиларнинг рўйхати эди. Унда деҳқонларнинг исми, келтирган маҳсулоти эвазига нималарни олмоқчи бўлгани ёзилганди. Ўқиймиз — янгийўллик У. Холматова 4256 сўмлик, З. Ҳасанов 240 сўмлик, бўкалик Н. Хазратов 2510 сўмлик, Суярова 3510 сўмлик ўқувчилар дафтари, сирдарёлик А. Қодиров 561 сўмлик гуруч, Т. Нарзуллаев 640 сўмлик гуруч ва дафтар олмоқчи бўлгани қайд қилинганди. Шу хилда шартнома тузган кишилар сони кўп эди.

...Эшикдан бир аёл кириб келди. Янгийўл туманидаги «Озод» жамоа хўжалигида яшаркан, 2 минг килограмм помидор олиб келганини айтиб, эвазига гуруч ва ун олиш нияти борлигини билдирди. Завод раҳбарининг муовини Миролим Мирсодиқов агар у истаса ҳозироқ маҳсулотларни олиши мумкин эканлигини, фақат ҳисобчиларнинг рўйҳатидан ўтиши лозимлигини айтди.

— Мана буниси яхши бўлибди,— деди М. Зуфарова ҳосилини топшириб бўлгач, — рўзғорга ун билан гуруч керак эди. Энди бозорга бормай шу ердан қопларни аравага юклаб кетавераман. Раҳмат, ҳожатимни чиқардинглар. Уйга боргач, қўни-қўшниларимга ҳам айтаман, помидорларини тўғри шу ерга олиб келаверишади.

— Нарх-чи, завод қўйган помидор нархидан қониқдингизми? — сўраймиз ундан.

— Албатта-да, бозорда ҳам бир кило помидор бир сўм. Бунинг устига кечгача харидор пойлаб сарғайиб ўтирасан, киши. Бу ерда эса келтирдиму, дарров топшириб қўяқолдим. Ҳамма иш оппа-осон битяпти.

Чиндан ҳам шу тарзда мол айирбошлаш усулидан харидор ҳам, корхона маъмурияти ҳам хурсанд эдилар.

Бир неча ойдирки, консерва заводи таъминотчилар билан ҳисоб-китоб қилишнинг ана шундай янгича усули билан ишлаяпти. Корхонага келган тадбиркор ва ишбилармон ходимлар заводнинг иқтисодий аҳволини яхшилаш, шунингдек бу ерга маҳсулот топшириш мақсадида келган кишиларни овора қилиб қўймаслик учун зарур тадбирларни амалга оширдилар.

— Жамоамиз бундан буён эскича усул билан ишлаб бўлмаслигини тушуниб етди, — дейди Раҳим Толипов.— Корхона хусусийлашмай, жамоа мулкига айланмай туриб, ишчи ва хизматчиларнинг ишлаб чиқаришга нисбатан муносабатини ўзгартириб бўлмайди. Республика Президентининг давлат мулки бўлган корхоналарни акциялаштириш суръатини тезлаштиришга оид Фармони ва Вазирлар Маҳкамасининг шу ҳақдаги қарори ишимизни анча осонлаштирди. Завод июль ойида ҳиссадорлик жамиятига айланиб, жамоа мулки бўлиб қолди.

Мулкка эгалик одамларни янада самарали меҳнат қилишга, фойда олишнинг турли йўлларини излаб топишга ундамоқда. Корхона қошида республикада ягона тунука варақларини локлайдиган цехнинг вужудга келгани ана шундай изланишлар самараси бўлди. Завод томат солиш идишлари ясаш мақсадида Қозоғистон ва Россиянинг Магнитогорск шаҳридан келтирилаётган оқ тунукаларни локлашни йўлга қўйди. Цехда йил бошидан бери 300 тонна тунука оқланган эди. Эрта-индин яна 7 минг тонна тунука олиш мўлжалланяпти. Бошқа консерва заводлари ўзлари учун зарур бўлган идишларни шу ердан харид қилмоқдалар. Демак, фойда олишни кўпайтиришнинг яна бир йўли топилди. Булардан ташқари, акционерлик жамияти Исроил билан ҳамкорликда кетчуп (помидор шарбати) ишлаб чиқарадиган ва уни 280 ва 400 граммлик қилиб чиройли картон қутиларга қадоқлайдиган қўшма корхона ҳам ташкил этяпти. Жаҳон бозорида эса кетчупнинг харидори кўп. Демак, консерва заводининг келажакда жаҳон бозорига чиқиш имкониятлари ҳам йўқ эмас.

— Биз энг қийин пайтларда ҳам ишчи ўринларини сақлаб қолишга муваффақ бўлдик,— дейди Р. Толипов. — Ҳозир корхонада 900 киши ишлаяпти. Уларнинг барчаси бой тажриба тўплаган мутахассислардир. Вужудга келган цехлар эса янги ишчи кучларини қабул қилиш имконини бермоқда. Бошқача айтганда иқтисодий ислоҳотлар корхонамизни ривожланиш йўлига тушиб олишига ёрдам беряпти.

— Энди консерва заводимизни ўтган йили маҳсулот топшириб қарздор қилиб қўйган кишилар ҳақида. Ҳа, чиндан ҳам ўшанда одамлар ҳақларини ололмай овора бўлиб қолишган эди. Корхонадан ихлоси қайтганлар ҳам бўлди. Аммо энди аҳвол аста-секин ўзгариб боряпти. Ҳозир уларга шуни айтмоқчиманки, келинглар, топширган маҳсулотингиз эвазига дўконимиздан ўзингиз истаган озиқ-овқатми, рўзғорбоп саноат маҳсулотларими, бемалол танлаб олинглар. Бундан ютсангиз ютасизки, аммо, сира ҳам кам бўлмайсиз. Негаки, улар бозор ва давлат дўконларидагига нисбатан анча арзон.— Раҳим Толипов шундай деди-да, сўнг қўшиб қўйди:— Деҳқонлар билан бу хилда ҳисоб-китоб қилишимиз вақтинча. Ишимизнинг бароридан бериб, иқтисодий аҳволимиз яхшиланиб кетгач, таъминотчиларнинг ҳақидан албатта нақд пул билан узилиб кетамиз. Шундай кунлар ҳам келишига ишончимиз комил.

Биз корхонанинг ишлари ривожланиб бораётганлигини таъкидлаймиз. Бироқ, ўрни келганида шуни ҳам айтишимиз лозимки, заводнинг янги раҳбарияти юқорида хатлари айнан келтирилган Фазлиддинов ва Рамизов, шунингдек, топширган маҳсулоти учун ҳамон ҳақини ололмаётган бошқа деҳқонлар билан биринчи галда ҳисоб-китоб қилиб, қарздан қутулиб олишлари лозим эди. Шуни ҳам алоҳида таъкидлаб қўймоқчимиз.

Р. ТУРСУНОВ,
«Тошкент ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

«ШАРБАТ ВА ҚОҚИЛАР БИЗДАН»

ЮҚОРИЧИРЧИҚ туманидаги «Соҳибкор» ишлаб чиқариш корхонасида консерва цехи ишга туширилганига ҳали кўп вақт бўлгани йўқ. Лекин ҳозирнинг ўзидаёқ бу ерда пешма-пеш келиб турган мева-чевалар саралаauthor, улардан шарбатли ичимликлар тайёрланиб қадоқланаяпти.

Корхонада мева қуритиш цехи ҳам тўла қувват билан ишлай бошлади. Мевалар замонавий технология бўйича сифатли қуритилмоқда.

— Энди қишда ҳам халқимиз дастурхони мева-чевага тўкин-сочин бўлади, — дейди цех бошлиғи А. Қамбаров.

МАВСУМГА ШАЙ

— 1995 ЙИЛ пахта ҳосилини қабул қилишга тайёргалик ишларини июнь ойларидаёқ бошлаб юборганмиз, — дейди Жумабозор пахта пункти мудири Тўлқин Рисқибоев. — Бу йил ҳосил барвақт етилишини ҳам ҳисобга олдик. Ҳар бир машина-механизм, жумладан 11 та транспортер, 11 та пахтани транспортерга туширадиган мослама (ПЛ), 3 та пахта юклайдиган РБХ қурилмаси, 32 та пахта хирмонларига ажратилган майдончаларни мавсумга тўла тахт қилиб қўйдик.

Ўтган йили пункт 9480 тонна «оқ олтин»ни қабул қилиб олган эди. Пахтанинг ҳаммаси юқори навларга ўтказилди. Бу йилги режа ўтган йилги кўрсаткичдан кам эмас. Тарозибону товаршунос, лаборатория ходимлари мавсумга пухта тайёргарлик кўрмоқдалар. Чунки улар хўжаликлар топширадиган пахтанинг сифати, ҳажми, навларининг аниқ бўлишига жавобгардирлар. Бу касб эгаларининг билими чуқур текширишдан ўтказилди. Малакалари оширилди.

Пунктда тайёргарлик ишлари ниҳоясига етди. Бу ишларда механик Ж. Асанов, чилангар Ш. Мўминтоев, электрчи А. Муродовлар алоҳида жонбозлик кўрсатишди.

А. МАТҚУЛОВ.

Амир ТЕМУР таваллудининг 660 йиллиги олдидан

ЛАШКАРНИ ТАРБИЯЛАШ ИБРАТИ

ЯҚИНДА республика Ёшлар Иттифоқи Марказий Қўмитаси қошида фаолият кўрсатаётган «Амир Темур ўтган йўллар бўйлаб» илмий экспедицияси Фарғона водийсининг шаҳар ва қишлоқларида бўлиб, соҳибқирон Амир Темур қадамжоларини зиёрат қилиб, у киши ҳақида айтилган афсона ва ривоятлар, матал ва достонлар, илмий ҳамда амалий фаразларни тўплаб қайтди. Ана шулардан бири бобомизнинг давлатни бошқаришдаги ҳарбий сиёсати ва лашкарни тарбиялашдаги доно қарашлари, иш услубиятидир. Бу ноёб ҳарбий услубиятнинг деярли кўпчилиги унинг қаламига мансуб бўлган асарларда, кўпгина қўлёзмаларда битилган бўлса, кўпчилиги ривоят ва афсонага айланиб, халқ оғзаки ижодиётига кўчиб кетгандир.

Экспедиция жараёни Тожикистоннинг Хўжанд, Фарғонанинг Қўқон, Марғилон, Ахсикент, Чуст, Косонсой, Янгиқўрғон, Мингтепа, Қирғизистоннинг Ўзган, Қорасув, Олабуқа, Ўш каби шаҳар ва қишлоқларидаги Амир Темур ва у кишининг сулолалари яшаган, қадам босган жойлардаги обидалари, таъмирлатган масжиду-мадрасалар, қурган иншоотлари тарихини ўрганишдан бошланди.

«Бобомиз Амир Темур ниҳоятда ўткир ҳарбий лашкарбоши бўлиш билан бирга, — дейди Олабуқа районидаги Гулистон қишлоғига жойлашган «Сафед Булон» жамоа хўжалиги директори Алишер Савриддинов, — у киши ўз аскарлари ва лашкарбошиларига ниҳоятда меҳрибон бўлган эканлар. 87 ёшларида вафот этган Раҳматли бобом бир ривоятни айтиб берган эдилар: «Амир Темур бобомиз 1405 йилнинг бошланишида Хитойга юриш қилганида Сафед Булонга келиб, бу ерда «Шоҳ Фозил мақбараси»ни зиёрат қилган экан. Юриш даврида у киши яхши жойлар бўлса, лашкарлар дам оладиган, ҳарбий машқлар ўтказишга қулайроқ жойлар бўлса, бундай жойларда бир неча кун чодир тикиб қолиб кетар эканлар. Лашкарлар уч маҳал яхши овқатдан сўнг уч соат давомида ҳарбий машқ қилар эканлар. Машқлар асосан от устида ва ерда қиличбозлик қилиш ҳамда эркин курашнинг чапдастлик ва каратэ тури бўйича бўлар экан. Бу машқларни бошлашдан олдин ҳар бир аскарга нўхат қайнатмаси, қази ва хасип ва сўнг бир косадан қимиз берилар экан. Аскар бу таомларни истеъмол қилгач, орадан ярим соат вақт ўтгач, машқ бошланар экан. Кунлардан бир кун айрим аскарлар икки ярим соатга ҳам етмай қиличбозликдан чарчаб қоладилар. Буни кўрган соҳибқирон дарҳол ошпазларни чақиртиради ва нўхатга нима аралаштирилганлигини аниқлайди. Шунда нўхатга ловия аралаштирилганлиги аён бўлиб қолади. Ошпазлар қаттиқ жазоланади. Ловия киши организмини бўшаштириши ва кучни кесиши исботланади. Шу сабабли аскарлар тез чарчаган экан. У киши ҳар бир жанг олдидан лашкарларга кучли овқатлар бердирар ва уларнинг руҳини кўтарар экан. Шу сабабли Амир Темурнинг лашкарлари қиличбозликнинг ҳамма турини зўр билар ва бир лашкар ўн-ўн беш рақиб лашкарига бас кела олар экан. Ўзбеклардаги эркин кураш ва чапдастлик олишувлари, айниқса оёқ-қўл ҳужумлари кураши (буни ҳозир каратэ дейишади) ўша бобомиз ҳарбий машқларидан мерос бўлиб қолган».

Дарҳақиқат, бу ривоятларда чуқур маъно бор. Тарихдан маълумки бобомизнинг ҳар бир аскари жисмоний томондан ўта бақувват, садоқатли бўлган. Шу сабабли ҳам соҳибқирон 243 лашкари билан бир ярим мингдан ортиқ лашкарга эга бўлган душманни ҳам тўла мағлуб қила олган эди.

Соҳибқирон йигитлардан черик — ҳарбий тузишда, яъни лашкарликка олишда уларнинг соғлиғи ва саломатлигига ниҳоятда катта эътибор қилган эди. Бу нарса — ҳарбийнинг соғлиғи, демак давлатнинг мустаҳкамлиги деб қаралган эди. Бу ҳақда бобомиз ўз ўгитларидан бирида айтган эдилар: «Черик тузиб, навкар олмоқда уч қоидага амал қилдим: биринчидан, йигитнинг куч-қувватига, иккинчидан, қилични ўйната олишига, учинчидан ақл-заковатию, камолотига эътибор қилдим. Шу куч фазилат жамулжам бўлса, навкарлик хизматига олдим. Негаким, куч-қувватли йигит ҳар қандай қийинчиликларга, азобу-уқубатларга чидамли бўлади, қилич ўйната оладиган киши рақибини мағлуб эта олади, оқил навкар ҳар жойда ақл-идрокини ишга солиб, мушкулотни бартараф этмоғи мумкин».

Амир Темур юрган йўллар ва у кишининг қадамжоларида кўплаб хайрли ишлар қилинганлигига гувоҳ бўлдик. Ўзганнинг ёнгинасида XII асрдан ёдгор бўлиб қолган Қилич Бурхоним мақбараси, Асҳоби бир ҳиёл мақбараси, Косонсойдаги Аълохон Махсум масжиди, Чиндовул гузари, Муғ қалъаси, Чустдаги Биби Она мозори, Ахсикент қалъаси, Марғилондаги «Хўжа Маоз» мақбараси, Қўқон атрофи — Бувайдадаги Биби Убайда мақбараси сингари VII—XII асрларга доир ёдгорлик ва иншоотларнинг бобомиз томонидан таъмирланиши ёки қайта қурилиши, бу ерларни ободонлаштириш учун қилган амалий ёрдамлари халқ орасида афсона ва ривоятларга кўчиб кетганлигига шоҳид бўламиз.

Соҳибқирон ўзининг 35 йилдан ортиқ ҳукмронлиги давомида ер юзининг қирққа яқин мамлакатини мағлуб этиб, бу ерларда осойишталик ўрнатган, ўз таъбирлари билан айтганда «Ҳар бир ўлка ва шаҳар аҳолисининг ашраф-улуғлари ва бузурглари билан ошна тутиндим. Уларнинг мижозларига, табиатига тўғри келган, ўзлари тилаган одамларини уларга ҳоким қилиб тайинладим... Ҳокимлар, сипоҳ ва раиятдан қайси бирининг халққа жабр-зулм етказганини эшитсам, уларга нисбатан дарҳол адолату инсоф юзасидан чора кўрдим», — деган гаплари унинг адолатпарварлигидан далолатдир.

«Ривоят қилишларича, — дейди Қуръони Каримни тўла ёд олган зукко инсон, косонсойлик Аъзамхон Назирхўжа ўғли, — кўриб турганингиз ушбу VII асрнинг охирларида қурилган Аълохон Махсум мадрасасини бобомиз Хўжандга ўтиб кетаётганларида зиёрат қилган эканлар. Эмишки, шу паллада соҳибқирон Муғ қалъаси ёнида навкарларга камон отиш бўйича уч кун машқ ўтказганлар. Камон отишдан андакроқ бўлган аскарларни четга чиқариб, уларни жангга киритмаган ва уларга бошқа мансаблар берган».

Отга бир зарб билан сакраб минишни билмаган, қиличбозлик, камон отишни санъат даражасига кўтармаган аскарни захирага чиқариш шартлиги унинг ҳар бир юриши давомида изчиллик амалга оширилган.

«Ривоят қилишларича, — дейди Охунбобоев тумани ҳокими Муҳиддинжон Аҳмад ўғли, — 1362 йили бўлса керак. Афғонистоннинг бир вилоятида қаттиқ жанг бўлади. Золим подшо соҳибқирондан енгилади. Бобомиз унинг донғи кетган, машҳур навкарларидан ўнтасини ажратиб, ўзининг икки оддий аскарини уларга қарши қиличбозликка ташлайди. Шунда унинг аскарининг бири учтасини енгиб, сўнг чарчаб қолган еттитасини мағлуб қилган.

Шундан сўнг у Тўхтамишга қарши қилган навбатдаги юришида у билан, унинг таклифига кўра яккама-якка қиличбозликка тушади. Шунда чап қўлида қилич тутган Амир Темур ботирлик ва жасорат билан чўлоқ ҳолида унга ташланган, у эса соҳибқиронга яқинлашмасданоқ қочиб қолган экан».

Бобомиздаги ҳарбий жасорат, ботирлик ва довюраклик ер юзининг биронта лашкарбошисида бўлган эмас, дейишади. У бор-йўғи юзта отлиғи билан қолганида ҳам ҳамиша Аллоҳ таолога суяниб, жанг қилган ва кўп минг кишилик рақибини енгган. Унинг ҳарбий кураш услуби жаҳон мамлакатларини ҳануз қойил қолдириб келади.

Амир Темур жангларидан бири Илёсхожа аталмиш бақувват лашкарбоши билан бўлган. Бу ҳақда соҳибқирон ўз ҳарбий маҳоратини қуйидагича изоҳлаган эди: «...Илёсхожага қарши жангга ҳозирлик кўра бошладим. Уни даъф этиш ва қай йўсинда уруш олиб боришим ҳақида қилган кенгашим шу бўлдики, ғанимлар хабардор бўлиб улгурмасдан, чапдастлик билан уларнинг устига қўққисдан босқин қилишга қарор қилдим. Бу хусусда Қуръони мажиддан фол очиб қарасам, ушбу ояти карима чиқди: «Қанчадан-қанча кичкина гуруҳлар Аллоҳнинг изни билан катта гуруҳлар устидан ғалаба қилган». Ушбу башоратни топганимдан кейин лашкаримни тартибга келтирдим, уни етти фажвга бўлуб, йўлга тушдим. Тонг ёриша бошлаганда Туғлуқ-Темурхоннинг ҳировули бўлмиш Туғлуқ сулдус ва Кайҳусравга етишдим. Икки ҳамла билан уларни енгдим ва Илёсхожа жойлашган Пули сангингача қувиб бордим... Жанг майдони совуб қолмасдан, қизиғида Илёсхожанинг қарийб 30 минглик лашкари устига тўсатдан босқин қилишга қарор қилдим... Тўғри чора-ю, тадбир ишлатиб, Илёсхожа лашкарини синдирдим... Ўзим бўлса беш минг отлиқ билан Илёсхожа қўшини тепасида жойлашган тоққа чиқиб ўрнашдим ва кечаси кўп жойга гулхан ёқишни буюрдим. Жете сипоҳийлари тоғдаги кўп гулханлар, қаршиларида Пули сангин бошида турган лашкаримнинг катта фавжини кўриб, қўрқувдан саросимага тушиб қолдилар».

Буюк саҳибқирон Амир Темур ўзининг жаҳонгирлик фаолияти давомида ҳамиша битта эътиқод ва ягона ислом иймонига садоқат билан қараб келди ва уни қадрлади. Бу қардошлар Турон ва Туркистонни севиш ва миллатлар орасида энг қадими ва улуғи бўлган туркийни эъзозлаш билан жаҳон халқларига кўрсатилган эди. Шу боис ҳам у ҳар бир юриши ва ҳарбий сиёсати силсиласида ўз юрти ва миллатининг обрў-эътиборини кўз олдига келтирган ҳолда лашкарларига деган эди:

Биз ким — мулки Турон,
Амири Туркистонмиз.
Биз ким — миллатларнинг
Энг қадими ва энг улуғи
Туркнинг бош бўғинимиз.

Бобомиз ана шу ғоя ва ана шу ният билан ислом иймонига садоқатни, мусулмончиликни кўрсатган эдилар. У кишининг ниятлари битта — ер юзида тинчлик ва осойишталик ўрнатиш, кишилар, миллатларнинг ислом қадриятларига итоат қилдириш, тарқоқ халқлар ва элатларни бирлаштириш, золимларни — оддий фуқароларни эзувчиларни даъф этиш, маданият ва илм-фанни ривожлантиришдан иборат эди. Мана шуларнинг барчасини амалга ошириш унинг лашкарлари — навкарлари зиммасида турган адолатли жангнинг ғалаба ила тугаши билан боғлиқ омадий муаммолар эди. Бобомиз бундай ишнинг уддасидан чиқа олган аллома эди. Шу сабабли ҳам у киши ҳақли равишда: «Давлат — лашкарлару фуқароларнинг садоқати ва фидойилиги-ла қудратлидир» деган эдилар.

Амир Темурнинг тадбиркорлиги ва моҳир лашкарбошилиги биргина қилич дамидан, лашкарнинг бирдамлигидан эмас, шунингдек ғанимга бўлган ширин сўз ва илиқ муомала маданиятидан ҳам эканлиги, у кишининг: «Юз минг отлиқ аскар қила олмаган ишни бир тўғри тадбир билан амалга ошириш мумкин» деган ўгитларида зоҳир бўлгандир.

Бобомиз ҳар бир юришидан олдин ўтказган кенгаши жараёнида рақибининг рақиблик маданиятини ҳам қадр қилган эдилар. У киши: «Ғаним томонидан бўлган навкар бизга қарши қилич кўтарган бўлса, ўз юртининг туз ҳақини ҳалоллаган бўлади» деган гаплари мухтасар ва ҳалол ўгитдир.

Хуллас, бобомиз Амир Темурнинг давлатни бошқаришдаги буюк ишларининг индаллосида лашкар тарбияси ва унга бўлган инсоний ғамхўрлик ётади. Бу нарса у кишининг ҳар бир ўгит ва ҳарбий қарашларида ўз ифодасини топган.

Черик тузиб, навкар олмоқда уч қоидага амал қилдим: биринчидан — йигитнинг куч-қувватига, иккинчидан — қиличнИ ўйната олишига, учинчидан — ақл-заковати-ю камолотига эътибор қилдим. Шу уч фазилат жамулжам бўлса, навкарлик хизматига олдим. Негаким, куч-қувватли йигит ҳар қандай қийинчиликларга, азобу уқубатларга чидамли бўлади, қилич ўйната оладиган киши рақибини мағлуб этаолади, оқил навкар ҳар жойда ақл-идрокини ишга солиб, мушкулотни бартараф этмоғи мумкин.

Амир ТЕМУР.

Ҳайдарали УЗОҚОВ,
«Амир Темур ўтган йўллар бўйлаб» илмий экспедициясининг Фарғона водийси йўналиши бошлиғи, республика Журналистлар уюшмаси аъзоси.

СПОРТ-ЭЛАТЛАРНИ БИРЛАШТИРГУВЧИДИР

О, Спорт! Сен-Тинчлик, ҳамкорлик, дўстлик!
Халқлараро эзгу-мустаҳкам кўприк.
Бирликка интилса, халқлар, миллатлар,
Қитъалар, давлатлар, юртлар, элатлар.
Сен -оғзибирликка ҳамоҳанг, жўрлик,
Одамзод кашф этган энг аъло кўприк!

ФРАНЦИЯнинг атоқли жамоат арбоби, педагог, тарихчи, адабиётшунос, антик Олимпия ўйинларини замонавий спорт мусобақалари шаклида ўтказиш ташаббускори сифатида маълум ва машҳур бўлган Пьер де Кубертэннинг юқоридаги мисралари унинг «Спортга қасида» асаридан олинди. Халқаро Олимпия ҳаракатининг асосчиларидан бири бўлган ва узоқ йиллар Халқаро Олимпия қўмитасининг бош котиби ва Президенти бўлиб тарихга кирган бу олижаноб инсоннинг спортни халқлар ва элатлар ўртасида бирлаштиргувчи буюк кўприк сифатида қилган ишлари таҳсинга лойиқдир.

Ҳақиқатан ҳам бугунги кунда спорт инсонлар ўртасида ТИНЧЛИК, ҲАМКОРЛИК, ДЎСТЛИК рамзига айланиб қолди. Буни куни кеча Тошкентда ниҳоясига етган биринчи Марказий Осиё ўйинлари мусобақалари ёрқин гувоҳи бўлди. Қозоғистон, Қирғизистон, Туркманистон, Тожикистон ва Ўзбекистон спортчиларининг бу ўйинлари халқлар ўртасидаги қадрият ва бирликни мустаҳкамлашга хизмат қилди. Ўтган жума куни «Пахтакор» ўйингоҳида Марказий Осиё ўйинларининг тантанали ёпилишида Республика Бош вазири Абдулхошим Муталов биринчи Марказий Осиё ўйинлари қитъамиз спортчилари учун катта байрам Олимпия ҳаракати ривожига ўзига хос бир улуш бўлганлигини таъкидлади. Мусобақа байроғи тантанали вазиятда иккинчи Марказий Осиё ўйинлари ўтказилгунга қадар Ўзбекистон миллий Олимпия қўмитаси президенти Собир Рўзиевга топширилди.

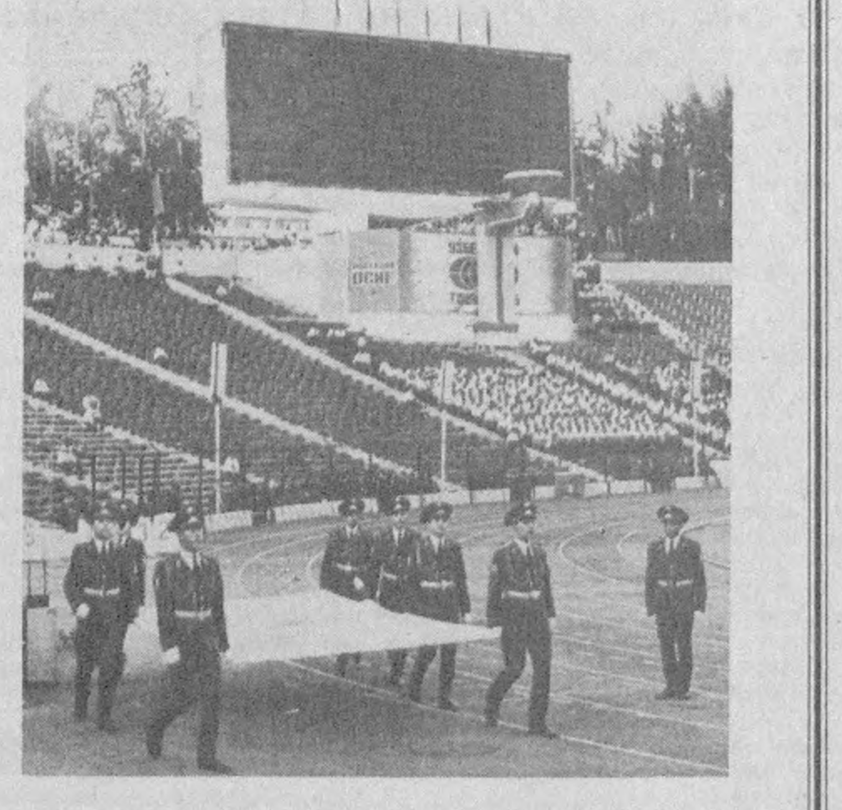

Шу куни Марказий ўйингоҳга барвақт келган спорт мухлислари енгил атлетикачиларнинг қатор турлар бўйича беллашувларининг гувоҳи бўлдилар. Бошқа турлардаги каби бунда ҳам ғолиблик учун баҳс асосан Қозоғистон ва Ўзбекистон спортчилари ўртасида бўлди. Ядро ирғитишда Қозоғистон вакили С. Рубцов 19 метр 71 сантиметр натижа билан ғолиб келди. Ўзбекистон чемпиони С. Кот ғолибдан 12 сантиметр ортда қолди. Эркаклар ўртасида 4х100 метрга эстафетали югуришда Ўзбекистон вакиллари 40,8 секунд натижа кўрсатиб биринчи бўлдилар. Баландликка сакраш мусобақалари эса Қозоғистон ва Туркманистон вакиллари ғалабаси билан якунланди. Ю. Пахляев 210 сантиметр баландликка сакраб биринчи бўлди. Тукманистонлик Н.Столяров ҳамда Ж. Ниёзовлар иккинчи-учинчи ўринларни эгалладилар. Найза улоқтириш баҳсида эса ўзбекистонлик В. Зайцев билан В. Парфёновга муносиб рақиб топилмади. В. Зайцев 83 метр 30 сантиметр, Парфёнов эса 80 метр 34 сантиметр натижа кўрсатган бўлса, учинчи ўринни эгаллаган қирғизистонлик Д. Шнайдиев ғолиблардан 20 метрдан кўпроқ ортда қолди. Аёллар ўртасида 200 метр ва 5 минг метрга югуриш шунингдек, уч ҳатлаб сакрашда Қозоғистон вакиллари ғолиб келдилар.

Шу куни бокс, мерганлик, оғир атлетика ҳамда теннис мусобақалари ҳам поёнига етди. Эркаклар ўртасида Вадим Куценко (Ўзбекистон), аёллар ўртасида Ирина Селютина (Қозоғистон), эркаклар жуфтлигида ҳамюртларимиз Д. Томашевич ва В. Куценколар биринчи бўлишди. Оғир атлетика беллашувларининг оғир вазнида ўзбекитстонлик Григорий Лейбман 380 килограмм (180+200кг) ва Игор Халилов 360 (160+200) килограмм натижа билан биринчи-иккинчи бўлишди. Бокс мусобақаларининг 91 килограммгача ва 91 килограммдан юқори вазнларида ҳам юртдошларимиз Р. Чагаев ҳамда Ж. Сайфуллаевлар олтин медаль эгаси бўлдилар.

Тошкентнинг энг йирик ўйингоҳларида катта муваффақият билан ўтган биринчи Марказий Осиё ўйинлари спортимиз тарихига муҳим воқеалардан бири сифатида битилажаги муқаррардир.

Ш. УМУРЗОҚОВ,
«Тошкент ҳақиқати»нинг спорт шарҳловчиси.

Хотира турнири

ПОЛВОНЛАР БЕЛЛАШГАНДА

ПАРКЕНТ азалдан ўз полвонлари билан донг таратган. Бу ерда курашни ёшу-қари бирдек севади. Қачон, қаерда Ўзбекистон половонлари тўплангудек бўлса, улар орасида албатта паркентликлар қатнашган. Иштирок этибгина қолишмаган, ҳамиша совриндорлар сафидан ўрин олиб келганлар.

9-10 сентябрь кунлари Паркентдаги Қўшчинор боғида турли йилларда Паркент довруғини таратган машҳур полвонлар хотирасини эслаб халқаро турнир ўтказилди. Унда Фарғона, Наманган, Тошкент вилоятининг биринчи ва иккинчи, шунингдек, қардош Тожикистоннинг Ўратепа шаҳридан келган полвонлар бел олишдилар. Ҳар бир вазнда ғолиблик учун кураш қизигандан қизиди. Ишқибозлар айниқса ака-ука Умар, Усмон ва Имом Маҳаматов, Жамол ва Камол Тўраевларнинг ўртага чиқишини ва чиройли бел олишини олқишлар билан қаршиладилар. Бу полвонларнинг ҳаммаси совриндорлар сафидан ўрин эгаллаб, гилам билан тақдирландилар. Шунингдек паркентлик Олим Файзуллаев, Шокир Шомаликовларнинг ҳам маҳорати кўпчиликда катта таассурот қолдирди. Бир неча йиллардан бери мутлоқ оғир вазнда Ўзбекистон чемпиони унвонини ҳеч кимга бермай келаётган боғдодлик Ахмад полвон Тўрақуловни бу сафар ҳам енгадиган мард топилмади.

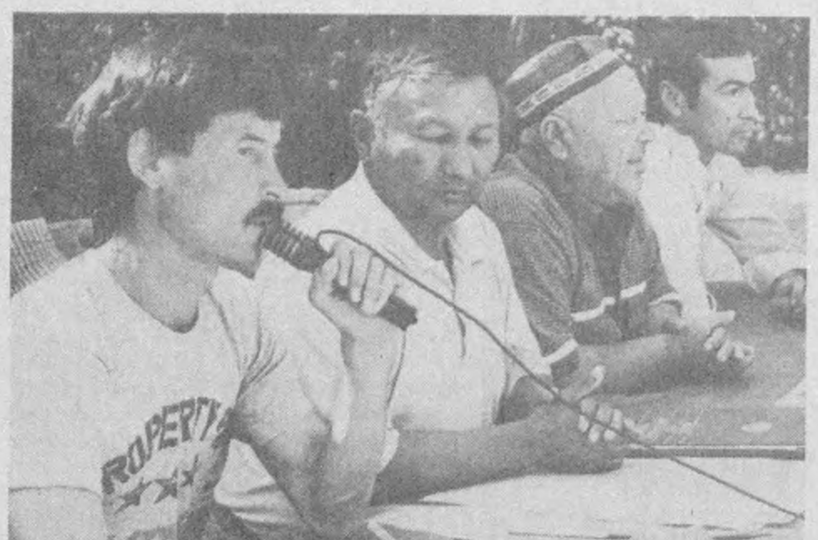

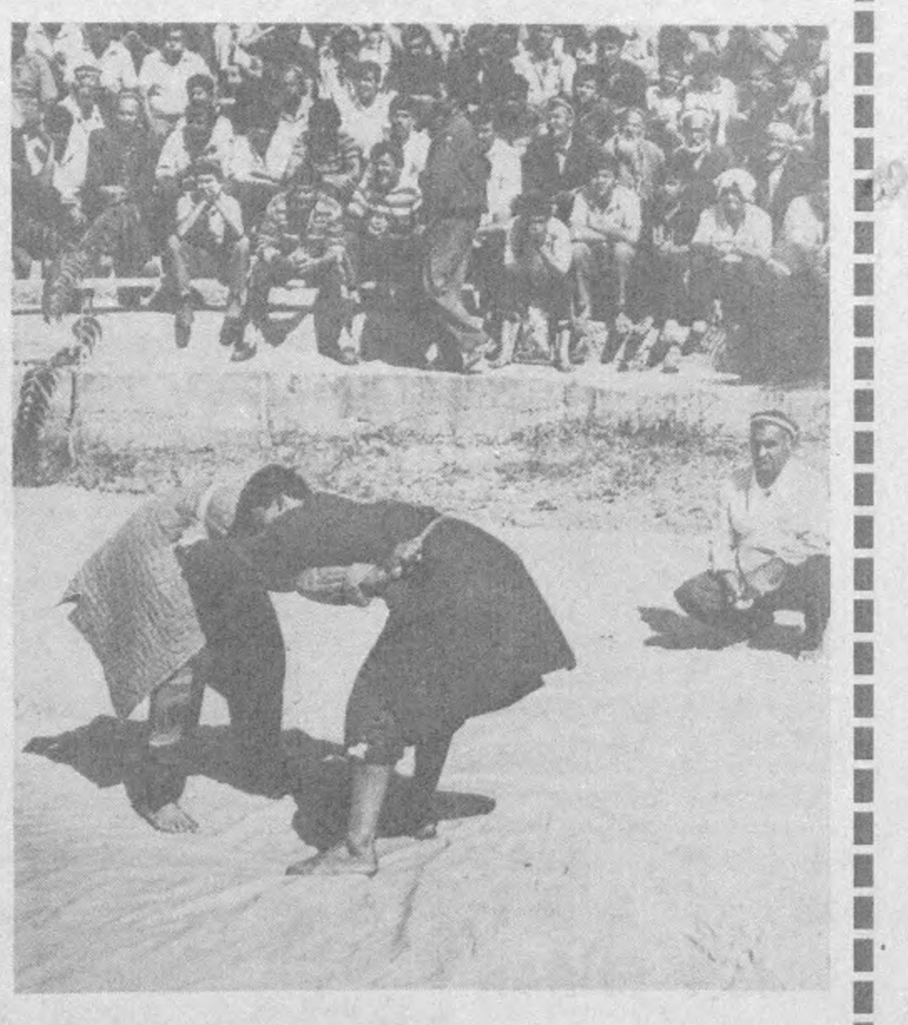

Команда баҳсида Фарғона ва Тошкент полвонлари пешқадамлик қилдилар. Ҳар иккала жамоага рангли телевизор тақдим этилди.

Паркентда ўтказилган полвонларнинг халқаро турнирининг энг муҳим жиҳати спортнинг миллий кураш турини ривожлантиришга катта ҳисса қўшганлигидир.

Даврон АҲМАД.

Суратларда: Қўшчинор боғида ўтказилган полвонларнинг беллашувларидан лавҳалар.
Муаллиф суратлари.

Диққат, янги мавсум!

«ҲАМЗА», «УФҚ», 78...

КЕЧА Ҳамза номидаги ўзбек давлат драма театри жамоаси ёзувчи Саид Аҳмаднинг «Уфқ» романи асосида тайёрланган янги премьера-спектакль билан ўзининг 78-мавсумини бошлади. Томошабинлар томонидан мамнуният билан кутиб олинган ушбу саҳна асари Ғалаба байрамига бағишланган танловда олий мукофотга сазовор бўлган эди.

Шунингдек, Ҳамза театри ижодий жамоаси йилнинг биринчи ярмида саҳналаштирган Ҳайтмат Расулнинг «Муҳаббат султони» ҳамда Америка ёзувчиси Джон Патрик асари билан «Кампирни гумдон қилмаймизми?» спектакллари ҳам томошабинлар томонидан илиқ қарши олинди.

Ҳозирги кунда театр жамоаси янги асарлар устида иш олиб бормоқда. Жумладан, республикамизнинг мустақиллигига бағишланган Ўткир Ҳошимовнинг «Қатағон», ўзбек милициясига бағишлаб ёзувчи Ҳайдар Муҳаммад асари билан «Жиноят устида ушлансин» ва бошқирд ёзувчиси Фарид Богданов асари асосида саҳналаштирилаётган «Тунги ташриф» номли спектакллар яқин кунлар ичида томошабинлар эътиборига ҳавола қилинади.

М. ОБИДОВА.

Премьера

«Имом ал-Бухорий»

Куни кеча Киноматографчилар уйида «Имом ал-Бухорий» бадиий фильмининг премьераси бўлиб ўтди. Тезорада ушбу лента кенг томошабинлар ҳукмига ҳавола этилади. Бу фильм нафақат юртимизда балки хорижий давлатлар, айниқса шарқ давлатларида катта қизиқиш уйғотиши шубҳасиздир. Фильм асосан ўз умрининг эллик йилини ҳадис илмига бағишлаган юртошимиз йирик аллома Имом ал-Бухорийга бағишланади. Айтиш мумкинки,фильм ислом тарихи, пайғамбарлар ҳаёти ҳақидаги бизнинг киноматографчилар суратга олган дастлабки картинадир. Уни яратишда режиссер Боқи Содиқов буюк истеъдод соҳибининг бизга номаълум қирраларини очиб беришга ҳаракат қилган. Бунга эса эришиш осон бўлмади. Фильмда киноматограф воситаси билан Имом ал-Бухорийнинг тафаккур жараёни, унинг бутун башарият олдида катта масъулият билан: «Расулуллоҳ саллоллоҳу алайҳи вассаллам» номидан ҳадиси шариф сатрларини биринчи бор қоғозга туширишдаги руҳий ҳолатлари чуқур очиб берилган.

Имом ал-Бухорий сиймосини ижро этган актёр А. Муҳаммаджонов ҳазратнинг қатъий иродаси, бой ички дунёсини томошабинга етказа олган. Шунингдек, Д. Қамбарова, М. Ражабов, М. Алимоваларнинг ижро этган роллари ҳам фильмга янада чуқур мазмун бахш этган. Фильм «Инсон» ва «Синамо» киностудиялари яъни ўзбек ва тожик киночилари ҳамкорлигида яратилган.

Фильм намойишидан сўнг режиссер Бақо Содиқов билан қизиқарли баҳс бўлиб ўтди.

Уйлаймизки бу фильм томошабинларда яхши таассурот қолдиради.

М. ОБИДОВА.

МАТЁҚУБ ҚЎШЖОНОВ

ЎРДАК ҲУЖУМИ

1934 йилнинг куз ойлари. Мамлакат учун энг оғир йиллар эди. Баъзи раҳбарларнинг йўл қўйган хатолари туфайли мамлакатда очарчилик рўй берди. Миллион-миллион одамлар оч-наҳор қолиб, ҳаётдан кўз юмдилар. Бунинг устига қишлоқ хўжалигини юксалтириш, ер, сувдан оқилона фойдаланиш йўллари бир ёқда қолиб, деҳқончилик меҳнатнинг унумсиз шаклига ўтказила бошланди. Офат устига офат қўшилди. Таниқли танқидчи, ёзувчи Матёқуб Қўшжоновнинг ўсмирлик даврларига тегишли эсдаликларидан чоп этилаётган бу боб ана шу хилдаги кўргиликлардан бирининг тасвирига бағишлангандир. Ўтмишдан олинган бу ҳаётий лавҳалар бугун қўлга киритилган мустақилликнинг тарихий зарурат эканлигига ишорадир.

АЙНИ пишиқчилик пайтлари. Тўлин ой осмонни ёритиб турарди. Кўзи ўткир одам хат ўқийвериши мумкин. Бундай кечаларнинг ўзига хос, кўнгилларни қувонтирадиган хислати бўларди. Бироқ, бу кеча ёрқин ойнинг ёруғлиги хиралашгандек кўринди.

Ҳуфтон маҳали. Кечки овқатлар еб бўлинган. Чой дамланиб суҳбат қуришга чоғланадирган пайт.

— Қурвонбика чеча-а! — деган овоз эшитилди ташқаридан. Бу дағал бригадирнинг овози эди.

— Қуриб кетсин, келди, — деди опам отамга қараб.

Отам одатдагидек вазмин ва камгап. Менга назар ташлади-да:

— Ўроқларни ол! — деди.

Бекжон акам бу кунларда арава билан қаергадир кетган эди. Мен ўрнимдан туриб, отамнинг одатдаги фақат ўзи ишлатадиган катта ўроғини олдим. Опамга ва ўзимга ҳам биттадан ўроқ олдим. Ташқарига чиқсак, бригада аъзолари йиғилишиб туришган экан. Икки таҳта ер оралаб ўтадиган арава йўлига тушиб «отлиқ ер» томон йўл олдик.

Уйимиз жанубида, «Янги ёрғон» сувининг нариги томонидан 4-5 таноб еримиз бўларди. Уни «отлиқ ер» деб атардик.

Амаким — Рўзибой бувам хоннинг отлиқ аскарларидан ҳисобланар экан. Хон истаган пайтда уни оти ва яроғи билан чақириб олиб, навкарликка сафарбар қилиши мумкин экан. Бунинг эвазига унга уч-тўрт таноб ер берилар экан. «Отлиқ ер» деган атама шу билан боғлиқ. У ерда фақат бизга эмас, балки бува ва амакиларимиз — Вайс бува ва Элтизор бувaларга ҳам тегишли ерлар бўларди. Улар учун ҳам бу ер «отлиқ ер» ҳисобланарди.

Колхоз бўлиб бирлашгандан кейин «отлиқ навкар» ва «отлиқ ер»ларнинг фақат номи қолди, холос. Улар ҳам умумлаштирилиб колхоз ерига қўшилиб кетди.

Бу йил «отлиқ ер»га жўхори экилди. Бу жўхори одатдагидек кўқон жўхори хилидан бўлмасдан, паст бўйли, боши тарам-тарам, кўпроқ супурги жўхорисини эслатадиган хилидан эди. Уни нимагадир «ясмен» ёки «ўрис жўхори» деб ҳам аташарди. Бу жўхорининг ўзига хос хислатлари ҳам бор эди. У бошқа жўхориларга нисбатан эртапишар ҳисобланиб, иккинчи экин сифатида ҳам, яъни буғдой ё қовун ўрнига экилса ҳам пишиб етиларди. Ойдинда йўлга чиққанимизнинг сабаби «отлиқ ер»даги дони етилиб қолган ўша жўхорини ўриш эди.

Йўлда кетаётиб опамнинг шикоятомуз сўзларини эшитиб қолдим.

— Кундузи пахта териб хоригинимиз етмагандай...

Дарҳақиқат, опам иккаламиз куни билан пахта терганмиз. Опам колхознинг зарбдори (ударник) ҳисобланарди. Газетага ёзадиган, ё расмини чиқаришмоқчи, ёхуд киноға олишмоқчи бўлишса, опамга келиб мурожаат қилишарди.

Бугун куни билан пахта териш ҳам осон бўлмади. Опам икки қўлини баробар ишлатиб, пахтани тез терарди. Менинг эса бу ишга уқувим келавермас, қанорга тиқиладиган пахтанинг ўндан бири ҳам менга тегишли эмаслигини яхши билардим. Бугун опам терган пахта тўла бир қанор бўлди. Уни на опам кўтара олади, на мен. Бир амаллаб, эшакка юкладик. Икки томондан иккаламиз ушладик. Эшак ҳам бизнинг раъйимизга бўй беравермайди. Уёқ-бу ёққа бурилганда қанор эшакнинг устидан тушиб кетарди-да, уни не азоблар билан қайта эшакка юклардик.

Шундай пайтларда опам хуноб бўлар, терлаб-пишиб куйинарди. Ҳатто эшакни айбдор ҳисоблаб:

— Қирилиб кет, ер ютсин сени, — деб койингани қулоғимга эшитилиб қоларди.

Кўп азоблар билан кун ботар-ботмас, пахтани хирмонга обориб топширдик.

Бу ишларнинг иштирокчиси бўлганимдан мен опамнинг шикоятомуз нолишларини яхши тушунардим.

Ниҳоят жўхори майдон — «отлиқ ер»га етиб келдик. Дағал бригадир товани — ҳар ким учун ажратилган, тўғри ўриб кетиладиган йўлакни белгилаб берди.

Отам, опам, мен жўхори ўроғига тушдик. Ингичкалигидан ва калта бўйлигидан «ясмен жўхори»ни ўриш унча қийин эмас эди.

Икки соатлар чамаси иш билан банд бўлдик. Жўхорининг бир қисми ўрилди. Ўроқдан кейин това-това ер ёстанган жўхорилар тизмаси пайдо бўлди. Кеч ҳуфтонда уйга қайтдик. Опам яна нималардир деб шикоятланди. Отам эса «кўрадиган кунимиз шу-да, нимаям қўлимиздан келарди», деган маънода жим ва вазмин қадам ташларди.

Эрталаб яна пахта теримига чиқдик. Бундай пайтларда мактабда умуман ўқиш бўлмасди. Пахта терими ҳам маълум даражада жўхори ўроғини эслатарди. Ҳар ким ўзига тегишли бир товадан кетиб, ўн-ўн беш киши баробарига терардик, пахтани.

Кутилмаганда қизиқ бир гап оралаб қолди. Дағал бригадир «отлиқ ер»га бориб келибди. Кечаси ўрилган жўхориларни ўрдак сидириб еб кетибди.

Одатда кузнинг бу пайтларида паррандалар гала-гала бўлиб, шимолдан жанубга учиб ўтадилар. Кундуз кунлари емиш излаб, бирор жойга қўниш улар учун хатарли. Шу сабабдан кечалари бирор жойда емиш кўриниб қолса, шу ерга ёпириладилар-да, у жойни пайҳон қилиб кетадилар. Биз кечаси ўрган жўхори ҳам шу хилдаги ўрдак галаларига емиш бўлибди.

«Фалокат якка юрмасмиш, у қават-қават юрармиш» деган гап бор халқда.

Очарчилик давомида (1933-34) совуқ одатдагидан вақтлик тушиб, экин-тикинлар чала пишган пайтда уриб кетди. Бу ҳам етмагандек энди кўпчилик кўз тиккан жўхорининг бир қисмини ўрдак еб кетди.

Ўша йили ёз ойларида бир фалокат рўй берганини ҳам эшитдик. Колхоз раҳбарлари отаназар майдонида бир неча таноб ерга буғдой эккан эканлар. Пишиб, энди ўроққа келган кунларнинг бирида кечаси ўша жойга яқин қўшни қишлоқлардан одамлар йиғилишиб келибдида, буғдойнинг бошини қирқиб олиб кетишибди. Қўйилган соқчилар ҳам буғдойни сақлаб қолиш иложини топа олмабди. Ҳатто милтиқ-отишмалар ҳам бўлиб, келганлар орасида яраланганлари ҳам бўлган. Оқибатда мўлжалдаги буғдой ҳам колхозчилар қўлига тўла тегиб етмаган. Бунинг устига жўхори пишиғида ўрдак ҳужуми!

Эртаси кечқурун пахта қабул қилиш майдонига йиғилганда дағал бригадир ўз қарорини эълон қилди:

— Қолган жўхориларни қўриқлаш керак!

Ҳуфтонларга бориб, жўхори ўришга юриш яна такрорланди. Ой кечагидан ҳам тўла ва ойдин эди. Йўл ёқасидаги чўп-чорлар, узоқлардаги тўқайлар ҳам аниқроқ кўринаётгандек эди. «Отлиқ ер»га етиб келдик. Ўроқлар ишга тушди. Дағал бригадирнинг мўлжалдаги иши битди шекилли, ҳаммани йиғиб, деди:

— Газзикма-газзик жугарини сақлаб чиқамиз бунндан буёққа! Ҳамма жим қолди.

— Соқчиликни бир четдан бошлиймиз. Элтизар бува бу ишни эплиолмийди. Биринчи Кўччон акадан бошлиғояли.

Отам ва опам бу қарорга эътироз билдира олмадилар. Бироқ опамнинг қиёфасида норозилик белгилари пайдо бўлган эди. Дағал бригадирга эшитилмайдиган ҳолда, юрак дардини чиқариш учун бўлса керак:

— Қуриб кетсин! Бу ҳам бир дард бўлотоғунга ўхшийди, — деди шивирлаб опам.

Отам билан иккаламиз жўхори соқчилигида қолдик. Табиатан отамнинг камгаплиги маълум. У бошқалардек чўпчак ёки эртак айтиб бериб, болаларни банд қилишни билмас эди. Бироқ шунга қарамасдан у билан бирга жўхори сақлашга қолишимдан мен хурсанд эдим. Демак, зарур пайтда отамға йўлдош бўлишга яраб қолипман, нималардир қўлимдан келади. Отам жўхори похоли устида ўтириб, хаёлига бирор панд-насиҳат келиб қолса гапирар ва бу гапларни мен диққат билан эшитардим.

— Ҳамма гап мийнатда, мийнат этсанг хўр бўлмайсан. Ҳатто бировнинг иши бўлса ҳам ихлос билан этсанг камол топасан, хор-зор бўлмийсан.

Меҳнат ҳақидаги бу гапларни айтди-да, анча вақт жим ўтирди. Ким билади у нима тўғрисида ўйлаяпти. Балки келажакда менинг ким бўлиб етишишим ҳақида ўйлаётгандир.

Бироздан кейин атрофга кўз югуртириб олди. Мен сездимки, у яна нималардир демоқчи.

— Ина, йигит бўлийн деб турибсан. Одамларни ҳам таниб қолдинг, — деди.

Бир зумда отамнинг илгариги айтган атроф-муҳит ҳақидаги мулоҳазалари хаёлимдан ўтди.

— Яхшими, ёмонми, одамлар икки тойпаға бўлинади. Бодавлат, бедавлат.

Отам фикрларини исбот қилиш учун мисоллар ҳам келтирарди. Элдошларимиздан бирининг номини келтириб, унинг ер-сув миқдорини айтарди. Иккинчи бирининг номини айтиб, у ҳам худди шу миқдордаги ер-сувга эга эканлигини таъкидларди. Бири — бодавлат, иккинчиси — бедавлат. Бедавлатлигининг сабабини алоҳида таъкидлаб қўярди.

— Мийнатни ёқтирмийди, ишинда тартиб йўқ, деҳқончиликнинг сирларини ўйломийди... кўрганмисан, боли, кетмони жойида турмийди. Турса ҳам занг босиб ётади.

Отам илгари суҳбатларидан мени ўз «фалсафаси»дан хабардор ҳисобладди шекилли, синчковлик билан назарини менга қаратди-да, вазмин овозда:

— Буёғига не иш этсанг, шуни ҳунар бил. Сирини уйран, эринчак бўма. Ишнинг сўнгини ўйла, шунда баракат топасан.

Отам менга илгарилари ҳам кўп насиҳатлар қиларди. Лекин бу галги насиҳатлари мен учун қадрли эди. Энди у мени шу насиҳатларга тушунадиган даражага етибди, деб ҳисоблабди.

Отам яна бир пас жимликдан кейин, бепарворок оҳангда гапини давом қилдирди:

— Ина, кўрдингма, ҳозирги ишлар деҳқончиликнинг сирини билмасдан этилиб турибди. Мунов жугари ўн кун аввал экилиши карагийди. Агар шундай бўғонда ҳосил ҳам кўпроқ бўлорийди. Ўрдакка ем бўлмасийди.

Отамнинг бошқа пайтлардаги суҳбатлари эсимга тушиб кетди.

Деҳқончиликнинг белгили ҳисоб-китоби бор. Баҳорда кечиккан бир кун, деҳқон ишида кузнинг ўн кунига баробар. Кузда қилинадиган ишнинг бир куни эндиги ёзда қилинадурғон ишнинг бир ойига тенг.

— Э-эй! Деҳқончиликда тартиб қолмади, ота-бувaларимиздан қоғон дастурлар йўғолиб боротир, — деди ўзига-ўзи гапираётгандек.

Отамнинг бу панд-насиҳатлари менинг келажагим ҳақида жиддий ўйлашимга сабаб бўлди.

Ой ғарб томонга анча оққан эди. Унинг нурлари ҳам бироз қиёлашиб, хиралашгандек кўрина бошлади менга. Отам уйқу босган кўзимнинг юмилаётганини сезди шекилли, туя жунидан тўқилган чакмонини ечди-да, жўхори похолнинг устига ёзди. Мен уйқусираган ҳолда чакмон устига узолдим. Шу орада бир неча бор ўрдак галлалари пастлаб учиб, шувиллаб ўтганини сездим. Отам чакмонининг ярмини устимга тортди. Кўзим уйқуга кетди.

Уйқу орасида яна ўрдакларнинг шувиллаб учиб келишлари ва отамнинг ўроқ билан таёқни «тақ-туқ» уришлари қулоғимга чалиниб қоларди.

Отам мени уйғотганда, шарқдан уфқ оқариб, қуёшнинг кўтарилиш белгилари сезила бошлаётган эди.

ЭЪЛОНЛАР

ТОШКЕНТ — ХАЛАП — ТОШКЕНТ
(сайёҳлик чартер рейси)
«СЕМСАР С» сайёҳлик фирмаси ХАЛАП (Сурия) шаҳрига шоп-тур сафарига
ТАКЛИФ ЭТАДИ

Сайёҳлар уч тўрт юлдузли меҳмонхоналарда яшайдилар, улар сайёҳлик — экскурсия хизматидан баҳраманд бўладилар, озиқ-овқатлар билан таъминланадалар.
Тўлов — сўм билан.

МАНЗИЛИМИЗ: Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 16-«а» уй.
ТЕЛЕФОНЛАР: 41-51-51, 41-59-92.
«СЕМСАР С» ФИРМАСИ ХИЗМАТИ — юксак намунали хизмат ва кўнгилли хордиқ чиқариш кафолатидир.

«Тошкент ҳақиқати» газетаси жамоаси «Тафаккур» журналининг бош муҳаррири, ёзувчи Эркин Аъзамовга отаси

Нормамат АЪЗАМОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Ўзбекистон Республикаси қишлоқ хўжалиги вазирлигининг Тошкент қишлоқ хўжалик коллежи жамоаси коллеж директорининг муовини, Ўткир Илғорович Ўруновга падари бузруквори Ўзбекистон Республикаси қишлоқ хўжалик фанлар академиясининг мухбир аъзоси, қишлоқ хўжалик фанлари доктори, Ўзбекистон Республикаси ўсимликларни ҳимоя қилиш илмий тадқиқот институти директори

Илғор Саидович ЎРУНОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ • TOŞKENT HAQIQATI

Муассис: ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ ҲОКИМЛИГИ

Муҳаррир **Фатҳиддин МУҲИДДИНОВ**

Манзилимиз: 700000, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32.

Телефонлар: хатлар ва оммавий ишлар бўлими: 33-40-48
Эълонлар: 33-99-15, 32-57-27.

• Мақолалар, эълон ва билдирувлардаги факт ҳамда далилларнинг тўғрилиги учун муаллифлар, реклама ва эълон берувчилар масъулдир.
• Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Рўйҳатдан ўтиш тартиби: №8. Буюртма Г-0385. Ҳажми – 2 табоқ, офсет усулида босилди, қоғоз бичими А-2.
"Шарқ" нашриёт матбаа-концерни босмахонаси. Корхона манзили: "Буюк Турон" кўчаси, 41-уй. Нашр кўрсаткичи: 64672. Босишга топшириш вақти – 20.30. Босишга топширилди – 21.00. 1 2 3 4 5 6